

เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์
ชุด “แว่นแก้ว” ที่หายไปฉบับพากย์จีน

บุรินทร์ ศรีสมถวิล^{1*}

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

อีเมล: burin_sir@utcc.ac.th

หลูตาน^{2**}

วิทยาลัยนานาชาติไทย - จีนเพื่อการจัดการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

อีเมล: dan_lu@utcc.ac.th

รับบทความ: 26 ตุลาคม 2566 แก้ไขบทความ: 20 พฤศจิกายน 2566 ตอรับบทความ: 23 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ : งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์การแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ชุด “แว่นแก้ว” ฉบับพากย์จีนตามกรอบแนวคิดการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาจีน ผลการศึกษาพบรูปแบบความคลาดเคลื่อน 3 รูปแบบ โดยแบ่งระดับความคลาดเคลื่อนออกเป็นระดับต่ำ กลาง และสูง ได้แก่ 1) ความงามของภาษาสำนวนแปลไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทยแต่ยังคงสื่อความสอดคล้องกับคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทย ซึ่งถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อนระดับต่ำ 2) สำนวนแปลภาษาจีนสื่อความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย ซึ่งถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อนระดับกลาง 3) สำนวนแปลภาษาจีนละความของคำซ้อนสี่คำโดยไม่แปล ซึ่งถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อนระดับสูง ทั้งนี้ สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่สามารถถ่ายทอดเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำไปยังผู้อ่านฉบับพากย์จีนได้ เนื่องจากผู้แปลไม่ได้ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์โดยถ่องแท้ก่อนลงมือแปล และอาจยังคงขาดความรู้ความเข้าใจกับลักษณะการใช้คำซ้อนสี่คำในภาษาไทย นอกจากนี้ ฉบับแปลภาษาจีนไม่ได้ผ่านการตรวจสอบของบรรณาธิการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมทั้งไทยและจีนก่อนเผยแพร่สู่มวลชน

คำสำคัญ : คำซ้อนสี่คำ; วรรณกรรมเยาวชนชุด “แว่นแก้ว”; การแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาจีน; การแปลคลาดเคลื่อน

* First author

E-mail address: burin_sir@utcc.ac.th

** Corresponding author

E-mail address: dan_lu@utcc.ac.th

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยนานาชาติไทย - จีนเพื่อการจัดการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

The shortcomings on rhetorical beauty of the four-syllable compound words' mistranslations in the children's fiction WaenKaew series' Chinese version.

Burin Srisomthawin

Chinese Department, School of Humanities, University of The Thai Chamber of commerce

E-Mail: burin_sri@utcc.ac.th

Lu Dan

Thai-Chinese International School of Management, University of The Thai Chamber of commerce

E-Mail: dan_lu@utcc.ac.th

Received: 26th October 2023

Revised: 20th November 2023

Accepted: 23th November 2023

Abstract: This research paper is focused on the shortcomings of mistranslations of four-syllable compound words in the Chinese translation of children's fiction WaenKaew series from the perspective of Thai literature criticism. The research reveals that due to the translator's failure to conduct comprehensive research on the author's writing style before conducting the translation and possibly insufficient in-depth exploration of the characteristic's expression of four-syllable compound words in the Thai language, as well as translated version of fiction did not go through editing by an editor who has expertise in the field of Chinese-Thai languages and cultures before its public release. As the result, there are certain shortcomings on rhetorical beauty of four-syllable compound words in the Chinese translation. The mistranslations can be categorized into three levels, and with the degree of mistranslation ranking from low to high as follows: 1) Level Three Mistranslation: The Chinese translation's wording may not match the rhetorical beauty of the Thai original words, but the meaning expressed aligns with the original text. 2) Level Two Mistranslation: The Chinese translation's use the wrong wording, and the meaning does not align with the Thai original text. 3) Level One Mistranslation: The Chinese translation directly omit four-syllable compound words from the Thai original text.

Keywords: four-syllable compound words; Children's fiction WaenKaew series; Chinese translation of Thai literature; mistranslation

“菀盖珥”系列儿童文学汉译本中 四音节合成词之雅的误译缺憾

徐武林

泰国商会大学人文学院中文系
电子邮箱: burin_sri@utcc.ac.th

卢丹

泰国商会大学泰-中国际管理学院
电子邮箱: dan_lu@utcc.ac.th

收稿日期: 2023 年 10 月 26 日 修回日期: 2023 年 11 月 20 日 接受日期: 2023 年 11 月 23 日

摘要: 本文旨在从泰国文学汉译批评视角出发, 对“菀盖珥”系列儿童小说汉译本中的四音节合成词的误译之缺憾进行研究分析。研究发现, 由于译者未在着手翻译前, 对作者的文笔文风进行全面的研究, 同时译者可能尚未对泰语中四音节合成词的表达特征进行深入研究; 此外, 汉译本在公开发布前尚未通过泰汉语言及文化专家的再次审稿修订, 从而导致了汉译本中对四音节合成词之雅的转译存在一定的缺憾。可分为三级程度的三类误译, 其误译程度从低到高分分别为: 1) 三级误译: 汉译本的措辞不及泰语原文之美, 但所表达的意思与原文相符; 2) 二级误译: 汉译本措辞错误, 所表达之意与泰语原文不相符; 3) 一级误译: 汉译本直接略译了泰语原文中的四音节合成词。

关键词: 泰语四音节合成词; “菀盖珥”系列儿童文学; 泰国文学汉译; 误译

บทนำ

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมขน” เป็นบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ขณะที่ทรงศึกษาหลักสูตรมหาดเล็กที่ ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงได้พระราชนิพนธ์ตอน “ล่อแก้ว” เสร็จเป็นตอนแรก และต่อมาทรงพระราชนิพนธ์ต่อโดยรวมเล่มในชื่อว่า “แก้วจอมแก่น” ที่ประกอบด้วยทั้งหมด 23 ตอน และ “แก้วจอมขน” ที่ประกอบด้วยทั้งหมด 19 ตอน และทรงได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในสตรีสารภาคพิเศษเมื่อปี พ.ศ. 2521 และปี พ.ศ. 2526 ตามลำดับ จนถึงปี พ.ศ. 2565 ผลงานดังกล่าวได้รับการตีพิมพ์ซ้ำ 57 ครั้งและ 54 ครั้งตามลำดับ “‘แวนแก้ว’ ก็ได้กลายเป็น มิ่งขวัญใจผู้อ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่” (เมฆา พาฝัน, 2538)³ นอกจากนี้ “ผลงานดังกล่าวยังได้ถ่ายทอดเป็นละครโทรทัศน์ และแปลเป็นภาษาต่างประเทศทั้งภาษาจีน ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเรื่อง “แก้วจอมแก่น” ฉบับภาษาจีน แปลโดยกัวเซี่ยนอิง (郭宣颖) อุปทูตฝ่ายวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย และจิ้งเยียนชิว (张砚秋) ศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง ซึ่งเป็น พระอาจารย์ท่านแรกที่ยาวความรู้อาษาจีนแก่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” (刘俊彤 หลิวจวินถง, 2017: 35) ส่วนเรื่อง “แก้วจอมขน” ฉบับภาษาจีนแปลโดย กัวเซี่ยนอิง (郭宣颖) และตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1983 และปี ค.ศ. 1985 ตามลำดับ ซึ่ง “ล้วนได้จัดทำเป็นหนังสือปกอ่อนธรรมดาจำนวน 5,000 เล่ม และปกแข็งผ้าไหมจำนวน 1,500 เล่ม โดยใช้กระดาษคุณภาพสูงและกระบวนการจัดพิมพ์ที่ทันสมัยมากที่สุดในสมัยนั้น ซึ่งตรงกับช่วงทศวรรษที่ 80 แสดงให้เห็นได้ว่าสำนักพิมพ์ได้ให้ความสำคัญกับการจัดพิมพ์หนังสือชุด “แวนแก้ว” ฉบับภาษาจีนอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากรวบรวมวรรณกรรมเรื่อง “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมขน” เป็นบทพระราชนิพนธ์ใน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ซึ่งทรงรักใคร่และผูกพันกับสาธารณรัฐ ประชาชนจีนเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นช่วงเวลาของไทยจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาไม่นานนัก จึงต้อง ให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสองชาติ” (刘俊彤 หลิวจวินถง, 2017: 66)

วรรณกรรมเรื่อง “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมขน” เป็นเรื่องราวความสนุกสนานของเด็กที่เกิดขึ้นที่ชายทะเล สวนหลังบ้าน หรือโรงเรียน ซึ่งนอกจากได้สร้างความบันเทิงเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่านแล้ว ยังมีคำสอนทางคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาทางสังคม หรือความรู้ทางวัฒนธรรมและหลักวิทยาศาสตร์สอดแทรกไปกับเนื้อเรื่องอีกด้วย ซึ่งทำให้อ่านได้ซึมซับไป โดยไม่รู้สีกว่ากำลังได้รับการสั่งสอนและปลูกฝังนิสัยที่ดีจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ดำเนินเรื่องโดยตัวละครเอกของเรื่อง คือ “แก้ว” และผองเพื่อนของแก้ว

ทั้งนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระอัจฉริยภาพในการพรรณนาเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้อ่านเห็นภาพกิริยาท่าทาง ความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร รวมทั้งฉากและบรรยากาศได้อย่างชัดเจนเหมือนตนเป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ โดยทรงได้ใช้สำนวนภาษาที่ให้ภาพและให้เสียงรวมทั้งคำแสดง อารมณ์ คำแสดงภาพ คำแสดงความรู้สึกและคำซ้อน ซึ่ง “เป็นลักษณะการใช้สำนวนภาษาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของ วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการใช้คำซ้อน นอกจากช่วยให้ภาษามีความไพเราะรื่นหูยิ่งขึ้นแล้ว ยังช่วยบอก ความหมายได้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้เด็กและเยาวชนได้รู้สึกและเห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น” (วิริยะ สิริสิงห, 2551: 115-119)

³ บทความเรื่อง “แวนแก้วในโลกหนังสือเด็ก” ของเมฆา พาฝัน ที่พิมพ์ครั้งแรกใน นิตยสารสื่อนาคศ ปีที่ 8 ฉบับที่ 369 วันที่ 30 มีนาคม-5 เมษายน 2531 หน้าพิเศษ และพิมพ์ครั้งที่ 2 (ปรับปรุง) ในนิตยสารสตรีสาร ปีที่ 48 ฉบับที่ 3 วันที่ 2 เมษายน 2538 หน้า 32-38 ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนภาคผนวกในหนังสือเรื่อง “แก้วจอมแก่น” ในรายการเอกสารอ้างอิงของบทความฉบับนี้ ผู้วิจัยสรุปจาก แวนแก้ว. (2563). แก้วจอมแก่น (พิมพ์ครั้งที่ 57). นามมีบุ๊ค. 168-172

คำซ้อน คือ การนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงต่อกัน โดยแต่ละคำจะมีความหมายที่สัมพันธ์กัน ซึ่งอาจมีความหมายเหมือนกัน ไกลเคียงกันในเชิงเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือตรงข้ามกัน การสร้างคำซ้อนมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความ เสริมความหมาย หรือมีความหมายเฉพาะเจาะจงให้มีความหมายที่ชัดเจนขึ้น แต่แยกคำที่มีเสียงพ้องกัน เช่น ฆ่าฟัน, ข้าทาส เพื่อเสริมความหมายให้เฉพาะเจาะจงชัดเจนขึ้น เช่น เล็กน้อย, นุ่มนึ่ม, อ่อนโยน, อ่อนน้อม, ขัดขวาง, ขัดขึ้น, ขัดข้อง และ เพื่ออธิบายความหมายของคำในภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศ เช่น พัดวี เสือสาด ภูตผี ทรัพย์สิน แสงงหา เล่ห์กล คีตสงคราม ทรวงอก ดูแล ง่วงเหงา และแปดเปื้อน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 57) บางกรณีอาจมีความหมายใหม่เกิดขึ้นแต่ยังคงเป็นคำของความหมายเดิม หรือทำให้ความหมายของคำดั้งเดิมหนักแน่นขึ้น หรืออาจซ้อนคำเพื่อสร้างจังหวะด้านเสียงของคำ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2564: 61) ซึ่งคำซ้อนในภาษาไทยมีอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ คำซ้อนสองคำที่ประกอบด้วยคำสองคำ คำซ้อนสี่คำที่ประกอบด้วยคำสี่คำเรียงต่อกัน หรืออาจแยกเป็นสองคู่ซึ่งมักจะมีเสียงคล้องจองระหว่างพยางค์ที่สองกับสาม หรือคำที่หนึ่งซ้ำกับคำที่สาม หรือคำที่สองซ้ำกับคำที่สี่ และคำซ้อนหกคำที่ ประกอบด้วยคำหกคำโดยที่บางคำอาจมีมากพยางค์ ซึ่งจะแบ่งเป็นส่วนละสามคำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 57-60) เช่น “เป็นตุเป็นตะ” “ถั่วขามรามไ้” “ติดตามหุออกตามปาก” เป็นต้น

การซ้อนคำเป็นวิธีการสร้างคำในภาษาไทยที่มีประวัติการใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยโดยปรากฏหลักฐานเป็น ลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. 1822-1841) ได้โปรดจารึกเรื่องราวของ สุโขทัยในศิลาจารึกเมื่อ พ.ศ. 1835 ซึ่งพบการใช้คำซ้อนมากที่สุดในบรรดาวิธีการสร้างคำที่ใช้กันในสมัยนั้น และได้ใช้กัน จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังเกตได้ว่าการสนทนาในชีวิตประจำวันของชาวไทยจะมีคำซ้อนปรากฏอยู่มากมาย เช่น “กินข้าวกินปลา ก่อนแล้ว กลับบ้านกลับช่อง” หรือ “บ้านเมืองเรานี้อุดมสมบูรณ์จริง ๆ มีผลหมากรากไม้ทุกฤดูกาล” เพราะคำซ้อนนอกจาก สร้างขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนและเพิ่มความหลากหลายของคำในการใช้ภาษาแล้ว “ยังเป็นวิธีการตกแต่งภาษาให้ สละสลวยและไพเราะเพราะพริ้ง มีลีลานุ่มนวลไม่ห้วนสั้น” อีกด้วย ซึ่ง “การสร้างคำให้มีจังหวะหนักเบา สั้นยาวและมีเสียงสัมผัสคล้องจองกันได้ แสดงให้เห็นได้ว่าคนไทยมีอัจฉริยะทางภาษามานานแล้ว ดังคำกล่าวที่ว่า คนไทยเป็นเจ้าบท เจ้ากลอนได้อย่างดี” (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2564: 59-60)

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า คำซ้อนเป็นลักษณะสำนวนภาษาที่มีความงดงามทั้งด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างของคำ และความเสน่ห์หูกด้านการคล้องจองกันทางเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีเสน่ห์ของภาษาไทย สำหรับวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน การใช้คำซ้อนจะทำให้ภาษาน่าฟังน่าอ่านยิ่งขึ้นที่จะสร้างความอภิมรย์แก่เด็ก อีกทั้ง “สำนวนภาษายังเป็น องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีและรวดเร็วขึ้น” (นิตยา วรรณกิตร์, 2562: 120)

“เสน่ห์ของภาษาไทย นอกจากจะมีเสียงไพเราะคล้ายเสียงดนตรีแล้ว ลักษณะเด่นของคำในภาษาไทยที่ใช้เพื่อ สื่อสารกันอย่างสัมผัสและคล้องจองในชีวิตประจำวันก็มีเสน่ห์ไม่แพ้กัน จนอาจกล่าวได้ว่า ภาษาไทยเป็นอีกภาษาหนึ่งของ โลกที่เปล่งเสียงพูดได้ไพเราะราบรื่นด้วยคำที่คล้องจองกัน ด้วยสำนวนโวหารที่คมคาย งดงามแพรวพราว จนเป็นที่มาของคำว่า เจ้าบทเจ้ากลอน ซึ่งหมายถึงผู้ที่ชอบเป็นโคลงกลอน ถ้อยคำที่คล้องจองกัน” (ชัยรัตน์ วงศ์เกียรติ์ขจร, 2456: คำนำ)

ดังนั้น การถ่ายทอดคำซ้อนในภาษาไทยไปเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยคงความงดงามของภาษาให้ได้เท่ากับต้นฉบับ ภาษาไทยจึงเป็นภารกิจที่ผู้แปลต้องให้ความสำคัญและความใส่ใจในกระบวนการแปลวรรณกรรม เพราะ “การแปล วรรณกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural communicative devices) อย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2562: 267) โดยเฉพาะการแปลวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีบทบาทส่งเสริมให้กลุ่มผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางซึ่งส่วนมาก จะเป็นเด็กให้รักการอ่าน และได้เปิดหูเปิดตาเรียนรู้วิถีชีวิตแห่งความสนุกสนานของเด็ก ๆ ในวัฒนธรรมที่อาจแปลกต่างไป

จากการรับรู้ของตน ซึ่งการเผยแพร่วรรณกรรมไทยไปสู่ประชาคมจีนมีประวัติเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 และนับจนถึงปี ค.ศ. 2016 วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนไทยที่ได้แปลเป็นภาษาจีน ซึ่งไม่นับงานประเภทนิทานพื้นบ้านหรือนิทานเรื่องเล่า มีจำนวน 16 เรื่อง โดยประกอบด้วยผลงานแปลสามชุด ได้แก่ ชุด “แวนแก้ว” ชุด “ความสุขของกะทิ” และชุด “ไดโนน้อยพัฒนา EQ และนิสัย” (刘俊彤 หลิวจวินถิง, 2017: 65)

อย่างไรก็ตาม “การถ่ายทอดเสน่ห์ความงดงามไพเราะของภาษาจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งมิใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการแปลระหว่างภาษาไทยและจีน เพราะทั้งภาษาไทยและภาษาจีนล้วนมีคำศัพท์หลายความหมาย หลายหน้าที่ อีกทั้งบางคำอาจมีนัยยะที่ทับซ้อนกัน แต่ความกว้างแคบไม่เท่ากัน” (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 112–120) อีกทั้ง การแปลวรรณกรรมมีปัจจัยหลายมิติที่ผู้แปลต้องตีความและทำความเข้าใจโดยถ่องแท้ ซึ่งต้องคำนึงถึงความถูกต้องของภาษา ระดับภาษา ภาพความคิดของบทแปล และความสมบูรณ์ของรสคำซึ่งต้องสรรคำแปลให้มีน้ำหนักหรือความเข้มข้นทางอารมณ์ความรู้สึกที่เทียบเท่ากับต้นฉบับ ในขณะเดียวกัน บทแปลที่ดีในภาษาปลายทางยังต้องคงรักษาเสน่ห์การใช้ภาษาของผู้ประพันธ์ไว้ด้วย หากสำนวนแปลขาดความสมบูรณ์ในมิติใดมิติหนึ่ง ถือว่าผู้แปลยัง “ก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นทางภาษา” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2563: 517) ดังที่บุรินทร์ ศรีสมถวิล ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ในการแปลคำซ้อนภาษาไทย ผู้แปลควรพยายามรักษาความงามด้านโครงสร้างการซ้ำคำและจังหวะการสัมผัสคล้องจองของคำซ้อนไว้โดยสรรคำในภาษาปลายทางที่มีความเท่าเทียมกันทั้งในมิติความหมายและเสียง” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2562: 292–293) นอกจากนี้ “ภาษาวรรณกรรมย่อมมีจังหวะด้านการอ่านออกเสียงที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง ซึ่งผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดว่าเสียงในต้นฉบับกำลังสื่ออารมณ์สแบบใด และเลือกคำแปลที่สื่อจังหวะและอารมณ์ที่สอดคล้องกับต้นฉบับ” (วลยา วิวัฒน์ศรี, 2557: 98) โดยเฉพาะ “ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนจะต้องมีความไพเราะรื่นหูในการอ่านออกเสียง (可读性) ดังนั้น การรักษาลักษณะภาษาดังกล่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแปลวรรณกรรมเยาวชน” (徐德荣和江建利 สวีเตอหงและเจียงเจียนลี่, 2011: 87–88)

“โดยทั่วไปแล้วเรามองว่างานแปลเป็น ‘สำเนา’ ของต้นฉบับ หากสำเนาเหมือนต้นฉบับเท่าไร ก็ยิ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสำเนาที่ดีเท่านั้น” (แพร จิตติพลังศรี, 2562 : 511)⁴ “งานแปลย่อมมีรอยขีดข่วนหรือตำหนิอะไรบางอย่างปรากฏอยู่ไม่มากนักน้อย ไม่มีงานแปลไหนที่สามารถ ‘สำเนา’ ต้นฉบับไปได้อย่างร้อยเปอร์เซ็นต์” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2562: 267) จากการศึกษาคำซ้อนสี่คำที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” พบการใช้คำซ้อนสี่คำจำนวน 59 แห่ง และจากการศึกษาการแปลคำซ้อนสี่คำดังกล่าวในฉบับภาษาจีน พบว่าการแปลที่ทำให้เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำสูญหายไปฉบับพากย์จีนมากถึง 51 แห่ง ตัวอย่างการแปลคลาดเคลื่อนข้างต้นจึงเป็น “ปัญหาในการวิจัย” และ “เป็นตัวตั้งต้นในการวิจัย” ในการสืบเสาะหาสาเหตุการแปลที่คลาดเคลื่อนจนทำให้เสน่ห์ของ “คำซ้อนสี่คำ” สูญหายไปหรือเจือจางไปจากต้นฉบับภาษาไทย แน่แน่นอนว่าเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำทั้ง 51 แห่งที่หายไปฉบับพากย์จีนจะต้องทำให้ผู้เสพวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” ฉบับพากย์จีนไม่ได้ “รสสัมผัส” ของเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทย ในขณะเดียวกันอาจมีผลกระทบต่อการฉายภาพความคิดต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ความเป็นไทยในวรรณกรรมที่ปรากฏในบริบทร่วมกับ “คำซ้อนสี่คำ” จนอาจมีผลกระทบถึงขั้นว่า “ฉบับพากย์จีน” ขาดความประณีตในการแปลก็เป็นไปได้

จากการทบทวนวรรณกรรมเฉพาะประเด็นที่เน้นศึกษา “วรรณกรรมไทยฉบับพากย์จีน” เป็นหลัก พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดย 3 ด้าน โดยด้านแรกจะเป็นด้าน การศึกษาประวัติการแปลวรรณกรรมไทยในประชาคมจีน เช่นวิทยานิพนธ์ของ 刘俊彤 หลิวจวินถิง (2017) และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559: 91-183) เป็นต้น ด้านที่สองเป็นด้าน การศึกษากลวิธี การแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนในด้านต่าง ๆ เช่นวิทยานิพนธ์ของ ปิยะมาศ สรรพวิรวงศ์ (2543) วิทยานิพนธ์ของ

⁴ แพร จิตติพลังศรี. การแปลและวรรณกรรมวิจารณ์. ใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์. 2562. นววิถี วิจัยร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม. สยามปริทัศน์, หน้า 511.

邢晓姿 สิ่งเสียจื่อ (2010) วิทยานิพนธ์ของ 黄青梅 หวงชิงเหมย (2019) และวิทยานิพนธ์ของ 吴奔 อู่เปิ่น (2015) เป็นต้น ด้านที่สามเป็นด้านที่เฉพาะเจาะจงในการศึกษาในมุมมอง “การวิจารณ์วรรณกรรม” เช่นบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559: 91-183) บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2562: 259-315) Cai Siyao บั๊ฝฉัน สุพรรณยศ และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2565: 38-57) และ Dan Lu ขนิษฐา จิตชินะกุล และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2565: 58-72) เป็นต้น

ในประเด็นด้านการวิจารณ์วรรณกรรมได้มีการศึกษาในมุมมองที่หลากหลาย ประกอบด้วย 1) การศึกษาเปรียบเทียบ ฉบับพากย์จีนสองสำนวนที่แปลมาจากต้นฉบับเดียวกัน โดยมุ่งเป้าไปในเรื่องการ “ก้าวข้าม” และการ “ก้าว ‘ไม่’ ข้าม” ความเป็นอื่นด้านกลวิธีการใช้คำและการใช้ภาพพจน์ในวรรณกรรมไทยกับฉบับพากย์จีนทั้งสองสำนวน โดยตั้งสมมติฐานว่า ฉบับพากย์จีนทั้งสองสำนวน แปลในยุคสมัยเดียวกัน ตีพิมพ์เผยแพร่ห่างกันไม่ถึงปี ดังนั้นการเลือกใช้บทแปลในฉบับพากย์จีนทั้งสองสำนวนอาจจะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยสำนวนแปลที่หนึ่งมีโอกาสเป็นต้นแบบการแปลของสำนวนแปลที่สอง 2) ศึกษาเรื่อง การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในฉบับพากย์จีนในมิติต่าง ๆ เช่น กลวิธีการใช้คำ วลี ประโยค ปริเฉท ตลอดจนศิลปะการใช้ภาษา การแปลคำซ้อนสี่คำ การแปลคำแสดงอาการซึ่งเป็นกริยาลีที่มีโครงสร้างแบบ [กริยา+ ส่วนขยาย] การแปลชื่อตัวละครที่มีนัยทางศาสนาแฝงอยู่ เป็นต้น

ในปัจจุบันมีเพียงงานวิจัยฉบับเดียวที่กล่าวถึงประเด็นการแปลคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมไทยฉบับพากย์จีนโดยตรง คือ Cai Siyao บั๊ฝฉัน สุพรรณยศ และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2565: 38-57) ดังนั้น **การศึกษาวิเคราะห์การแปลคลาดเคลื่อนในการแปลคำซ้อนสี่คำจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ชุด “แค้นแก้ว” ฉบับพากย์จีน** ไม่เพียงแต่จะเป็นการต่อยอดจากการวิจัยที่เคยมีมาก่อน ยังจะช่วยส่งเสริมการแปลวรรณกรรมให้มีความรัดกุมและสมบูรณ์แบบมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยส่งเสริมให้ภาคทฤษฎีพัฒนาต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์การแปลคลาดเคลื่อนในการแปลคำซ้อนสี่คำจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ชุด “แค้นแก้ว” ฉบับพากย์จีน

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษา “คำซ้อนภาษาไทยสี่คำ” จำนวน 59 คำ ในต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง “แก้วจอมแก่น” ที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2521 โดยสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ซึ่งเป็นต้นฉบับดั้งเดิมที่แปลเป็นฉบับแปลภาษาจีน 《顽皮透顶的盖耳》(หว้นฝี้โถ้วต้งเตอะไก่เอ๋อร์) แปลโดยกัวเซวียนอิ่ง (郭宣颖) และจางเยียนชิว (张砚秋) พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 1983 โดยสำนักพิมพ์ 少年儿童出版社 (Juvenile & Children's Publishing House) และต้นฉบับภาษาไทยเรื่อง “แก้วจอมขน” ที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2526 โดยสำนักพิมพ์สตรีสาร ซึ่งเป็นต้นฉบับดั้งเดิมที่แปลเป็นฉบับแปลภาษาจีน 《淘气过人的盖耳》(เถาซีเก้วเหรินเตอะไก่เอ๋อร์) แปลโดยกัวเซวียนอิ่ง (郭宣颖) พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 1985 โดยสำนักพิมพ์ 少年儿童出版社 (Juvenile & Children's Publishing House) ตามกรอบแนวคิดการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาจีน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิธีการแปลคำซ้อนสี่คำเป็นภาษาจีนในวรรณกรรมแปล ซึ่งทำให้ได้รับความรู้ในด้านความหลากหลายของกลยุทธ์การแปลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ ยังเป็นแนวทางในการแปลคำซ้อนสี่คำ

จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการแปล ที่สำคัญ การวิจัยครั้งนี้ไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการแปลวรรณกรรม โดยเฉพาะการแปลร่วมสมัย และยังสามารถเป็นแนวทางไปสู่ “วิจารณ์วรรณกรรมแปล” ที่เป็นระบบอีกด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ชุด ‘แวนแก้ว’ ที่หายไปฉบับพากย์จีน” ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษา สืบหาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันว่างานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในขณะเดียวกัน เพื่อนำไปร่วมอภิปรายและชวนสนทนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องในผลการวิจัยและในการอภิปรายผลการวิจัย
2. ศึกษาวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมซน” ฉบับภาษาไทยและฉบับพากย์จีน เพื่อศึกษาทำความเข้าใจกับปัจจัยต่าง ๆ ของตัวบทต้นฉบับภาษาไทยและฉบับพากย์จีน
3. รวบรวมข้อมูลคำซ้อนสี่คำจากต้นฉบับภาษาไทยและฉบับพากย์จีน
4. ศึกษาและวิเคราะห์การแปลคำซ้อนสี่คำที่ปรากฏอยู่ในฉบับพากย์จีน เพื่อคัดกรองตัวอย่างการแปลคลาดเคลื่อน
5. วิเคราะห์มิติความคลาดเคลื่อนในการแปลคำซ้อนสี่คำที่ปรากฏอยู่ในฉบับพากย์จีน พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางแก้ไขในการแปลคำซ้อนสี่คำเพื่อสรรคำแปลภาษาจีนที่สามารถคงเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำได้เหมือนต้นฉบับภาษาไทย และพิจารณาระดับความคลาดเคลื่อนในการแปลจากมิติความคลาดเคลื่อนที่ค้นพบ
6. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” ฉบับพากย์จีน โดยจะพรรณนาวิเคราะห์เฉพาะประเด็นในมิติที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำซ้อนสี่คำที่ปรากฏตามบริบทต่าง ๆ เท่านั้น สำหรับบางตัวอย่างอาจมีประเด็นการแปลคลาดเคลื่อนอื่น ๆ ด้วย ผู้วิจัยขอปรับบทแปลให้สอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทยโดยไม่พรรณนาวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขีดเส้นใต้ข้อความเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ปรับแก้
2. คำวิสามานยนามในบทความนี้ใช้เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย ซึ่งเผยแพร่โดยคณะกรรมการการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2540 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โดยยกเว้นตัวอักษรจีนที่ขึ้นต้นพยัญชนะ “zh” “ch” “sh” “r” จะไม่ขีดเส้นใต้กำกับไว้ตามเกณฑ์ เช่น “张砚秋” จะไม่เขียนเป็น “จั่งเยี่ยนชิว” เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” ฉบับพากย์จีน พบความคลาดเคลื่อนโดยแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยความงามของภาษา สำนวนแปลไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย 2) การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยความหมายของสำนวนแปลคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย และ 3) การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยการละความโดยไม่แปล ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในมุมมองผลกระทบที่รูปแบบความคลาดเคลื่อนดังกล่าวมีต่อประสิทธิภาพการถ่ายทอดเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในฉบับพากย์จีน ผู้วิจัยได้แบ่งระดับความคลาดเคลื่อนในการแปลทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวข้างต้นออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ กลาง และสูงตามลำดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความคลาดเคลื่อนระดับต่ำ: การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยความงามของภาษาไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ผู้แปลใช้คำภาษาจีนที่เป็นภาษาธรรมดาทั่วไป หรือแปลโดยการอธิบายความหมายของคำซ้อนสี่คำ ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย แต่ไม่สามารถคงความงามด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างและความคล้องจองกันทางเสียงของคำซ้อนสี่คำไว้ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพความคิดที่ปรากฏในคำซ้อนสี่คำในต้นฉบับภาษาไทยได้ถ่ายทอดไปถึงผู้อ่านชาวจีน แต่เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยนั้นกลับไปถึงผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์จีน

จากการศึกษาการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำในมิติความงามของภาษา พบว่าสำนวนแปลฉบับพากย์จีนใช้คำหรือภาษาทั่วไป ซึ่งสื่อความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย แต่ไม่สามารถคงความงามและความไพเราะในมิติโครงสร้างและเสียงของคำซ้อนสี่คำไว้ ทำให้เสน่ห์ของต้นฉบับภาษาไทยสูญหายไประหว่างกระบวนการถ่ายทอดและแปลความหมาย โดยพบจำนวนมากถึง 41 คำ จากทั้งหมด 51 คำ

แน่นอนว่าคงต้องมีคำถามว่า “ในเมื่อวรรณกรรมฉบับพากย์จีนต้องการให้ผู้อ่านชาวจีนที่ไม่รู้ภาษาไทยอ่าน จะรักษาเสน่ห์ของภาษาไทยไปทำไม” หากพินิจอย่างถี่ถ้วนและพินิจอย่างประณีตในมุมมองการแปลวรรณกรรม จะพบว่า “เสน่ห์ของภาษา” ปรากฏพร้อมกับเรื่องราวต่าง ๆ ในวรรณกรรม **เสน่ห์** คือวรรณศิลป์ **เสน่ห์** คือ ศิลปะการใช้ภาษาที่ประกอบสร้างขึ้นมาให้เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวรรณกรรม **เสน่ห์** สามารถฉายภาพความคิดต่าง ๆ ให้เด่นชัดขึ้นมาได้ **เสน่ห์** กับ การใช้ภาษาแยกออกจากกันไม่ขาด ดังนั้น ผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์จีนที่ขาดเสน่ห์ของต้นฉบับภาษาไทยก็เปรียบกับการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ แต่ขาดเสียงดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม ดังที่วิลยา วิวัฒน์ศรได้เคยกล่าวไว้ว่า “**ภาษาวรรณกรรมย่อมมีจังหวะด้านการอ่านออกเสียงที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง ซึ่งผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดว่าเสียงในต้นฉบับกำลังสื่ออารมณ์สแบบใด และเลือกคำแปลที่สื่อจังหวะและอารมณ์ที่สอดคล้องกับต้นฉบับ**” (วิลยา วิวัฒน์ศร, 2557: 98)

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาไทย

“คนโบราณโดยมากเขาเชื่อกันว่า จันทรคราสเกิดขึ้นเพราะยักษ์ชื่อราหูอมพระจันทร์ไว้ ต้องตีเกราะเคาะไม้ให้ราหูตกใจจะได้ปล่อยพระจันทร์ ส่วนคุณย่าเชื่อว่าต้องกินยาถึงจะได้แข็งแรงแล้ว...โอ้ย...ยังมีความเชื่ออะไรอีกเยอะแยะ” คุณพ่ออธิบาย (แก้วจอมแก่น, 2526: 29)

ฉบับแปลภาษาจีน

“古时候，人都相信，月蚀的出现是一个叫拉胡的妖魔把月亮咬住了，必须用木棍、铁罐使劲敲打，才能使拉胡害怕，把月亮吐出来。而奶奶却相信，月蚀的时候必须吃药，能使人的身体健壮。后来……咳！还有许多其他的迷信说法” 爸爸解释道。（《顽皮透顶的盖耳》，1983: 27）

คุณพ่อกำลังอธิบายความเชื่อเกี่ยวกับกิจกรรมการตีเกราะเคาะไม้ที่เกิดขึ้นในคืนที่มีปรากฏการณ์จันทรคราส ชาวบ้านตีเกราะเคาะไม้ทำเสียงดังเพื่อไล่พระราหูให้คลายพระจันทร์ออกตามความเชื่อโบราณ ซึ่ง “เกราะ” คือ เครื่องสัญญาณทำด้วยไม้ ใช้ตีหรือสั่นให้ดัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 143) โดยสื่อความหมายในทำนองเดียวกันกับคำว่า “ไม้” ซึ่งในสมัยโบราณ เมื่อต้องการเรียกประชุม หรือบอกเหตุต่าง ๆ จะอาศัยการตีเกราะเพื่อส่งสัญญาณ (Anusorn Ninuan, 2562) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า “ตีเกราะเคาะไม้” เป็นการซ้อนคำเพื่อสื่อภาพที่ชัดเจนว่าเป็นการเคาะไม้ นอกจากนี้ จากข้อความตอนหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในตอน “นักดนตรีเอก” ที่ว่า “...ขอคณีนีลึงผ่องทำให้แก้ว โดยใช้กระป๋องน้ำมันที่ลึงผ่องเคยตีไล่พระราหูวันที่มีจันทรคราส...” (แก้วจอมแก่น, 2526: 54) จะพบว่า เหตุการณ์การตีเกราะเคาะไม้ในบริบทดังกล่าว ชาวบ้านได้ตีกระป๋อง

เพื่อส่งเสียงดังอีกด้วย ซึ่งอาจไม่ได้ใช้ “เกราะ” ก็เป็นไปได้ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ผู้ประพันธ์ใช้คำซ้อนสี่คำ “ตีเกราะเคาะไม้” ในที่นี้เป็นการเล่นคำเพื่อความงามหรือความไพเราะของภาษา โดยปริยายสื่อสาร “การส่งเสียงดังเพื่อไล่พระราหู” แต่ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงประกอบการอธิบายความหมายถอดความ “ตีเกราะเคาะไม้” เป็นภาษาจีนว่า “用木棍、铁罐使劲敲打” โดยถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ใช้ไม้ กระบองเหล็กมาตีอย่างแรง” ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นสำนวนภาษาทั่วไป ไม่สามารถคงความงามของคำซ้อนสี่คำของต้นฉบับภาษาไทยได้ อีกทั้งสำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวไม่ได้สื่อภาพและบรรยากาศเสียงดังสนั่นได้อย่างชัดเจนเหมือนต้นฉบับภาษาไทย

ทั้งนี้ เพื่อคงโครงสร้างของคำซ้อนสี่คำและความงามของภาษาดั้งเดิมภาษาไทยไว้ อาจใช้กลยุทธ์การแปลแบบเพื่อความกลมกลืนโดยใช้สำนวนภาษาจีนแทนที่ คือ สำนวนที่ว่า “敲锣打鼓” ที่หมายถึง “ตีฆ้องตีกลอง” เป็นกิจกรรมในวัฒนธรรมจีนที่สร้างขึ้นเพื่อสร้างบรรยากาศความคึกคัก (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 1153) ซึ่งสำนวนดังกล่าวสามารถใช้ในบริบทที่สื่อสารถึงการก่อเสียงดังสนั่นเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อความที่กล่าวถึงการ “敲锣打鼓” เพื่อไล่สัตว์ประหลาด “เหนียน” ในวัฒนธรรมจีนดังนี้ “人们在与 ‘年’ 作斗争的过程中，逐渐发现 ‘年’ 的许多弱点，它害怕红颜色、火光、响声等等。于是就家家门上贴红纸、家家门前敲锣打鼓、放鞭炮、彻夜点灯，防 ‘年’。” (BCC 语料库) ถอดความเป็นภาษาไทยว่า “ระหว่างที่ต่อสู้กับสัตว์ประหลาด ‘เหนียน’ นั้น ผู้คนจึงสังเกตพบจุดอ่อนของ ‘เหนียน’ คือ มันกลัวสีแดง แสงสว่างจากประกายไฟ และเสียงดังเป็นต้น ดังนั้น ผู้คนจึงติดกระดาษสีแดงไว้หน้าประตูบ้าน ตีฆ้องตีกลอง จุดประทัดอยู่หน้าบ้าน และเปิดไฟไว้ตลอดคืน เพื่อป้องกัน ‘เหนียน’” ซึ่งสื่อสารสอดคล้องกับคำซ้อนสี่คำในบริบทต้นฉบับภาษาไทย และจะทำให้ผู้อ่านชาวจีนเข้าใจได้ทันทีว่าเหตุการณ์ในบริบทดังกล่าวคือชาวบ้านกำลังก่อเสียงดังคึกคักเพื่อไล่พระราหู ดังนั้น ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (1)

“古时候，人都相信，月蚀的出现是一个叫拉胡的妖魔把月亮咬住了，人们就敲锣打鼓吓跑拉胡，让它把月亮吐出来。而奶奶却相信，月蚀的时候必须吃药，能使人的身体健壮。后来……咳！还有许多其他的迷信说法。” 爸爸解释道。

ตัวอย่างที่ (2)

ต้นฉบับภาษาไทย

“บอกก็หนแล้วไม่ให้เล่นผีเล่นเปรต แล้วก็กลัวเอง เอ้อ นี้นอนกันเสียที ถ้าแม่รู้ว่าเล่นผีอีกเป็นถูกตีทุกคน” คุณแม่ทำหน้าเคร่งขรึม (แก้วจอมแก่น, 2526: 25)

ฉบับแปลภาษาจีน

“对你们说过多少次了，不许装鬼，装什么高个子鬼，结果吓了自己。唉，都去睡觉吧！如果妈妈再看见你们在装鬼玩，那么每个人都要挨打。” 妈妈的脸色十分严厉。(《顽皮透顶的盖珥》，1983: 23)

แก้ว พี่ไก่ และน้องเล็ก สามพี่น้องต่อตัวซ้อนกันเพื่อทำให้เหมือนผีเปรต โดยให้พี่ไก่หลังแก้ว และน้องเล็กขี่หลังพี่ไก่อีกที แต่พอแก้วเริ่มเดิน น้องเล็กเกิดเสียหลักและตกลงมาบนที่นอน ทำให้พี่ไก่ตกใจ เลยรีบกระโดดลงมาจากหลังแก้ว แล้วเซไปชนกับตู้เสื้อผ้าส่งเสียงดัง จนคุณแม่ได้ยินจึงเข้ามาดู พอคุณแม่ได้ความ จึงดุลูก ๆ ว่าห้าม “เล่นผีเล่นเปรต” ซึ่งคุณแม่ได้นำคำว่า “ผี” และ “เปรต” มาซ้อนกันโดยหมายรวมถึงการเล่นผีทุกประเภทของลูก ๆ เพราะจากข้อความในตอน “ถามผี” ดังต่อไปนี้ จะเห็นได้ว่าลูก ๆ ชอบคุยเรื่องผีและเล่นผี ซึ่งมักจะถูกคุณแม่ดุเป็นประจำ

เมื่อพวกเด็ก ๆ คุกกันทีไรก็ไม่พ้นที่จะวุ่นเข้ามาหาเรื่องผี ๆ สาร ๆ คุณพ่อคุณแม่ไม่ชอบให้ลูกกลัวผี และไม่เคยพูดถึงเรื่องผีเลย แต่ลูก ๆ ได้ความรู้เรื่องนี้จากพวกเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนแล้วก็เชื่อเสียด้วยซี

“จริง ๆ นะคะแม่” แก้วเล่าอย่างตื่นเต้น “ตุ้ยเขาเล่าว่าเขาเคยเห็นผีสับบุหรี่ปั่นควั่นนุ้ย เห็นกับตาเลยคะ”

“แอนก็เล่าให้น้องเล็กฟังเหมือนกันคะ ว่าคุณแม่เขาเคยเห็นคุณตาที่ตายไปแล้วมาหา ปุ้ยก็เคยโดนหลอกคะ”

คุณแม่ดูจนอ่อนใจ ลูก ๆ ก็ยังไม่เลิกกลัวผี (แก้วจอมแก่น, 2526: 57)

จากสำนวนแปลภาษาจีนดังกล่าว ผู้แปลได้ใช้กลวิธีการแปลตรงประกอบกับการอธิบายเพิ่มความตามรูปร่างของผีเปรต ซึ่งยังคงสื่อสารสอดคล้องกับความหมายตามบริบทต้นฉบับภาษาไทย แต่อาจทำให้ความงามของคำซ้อนภาษาไทยไปไม่ถึงผู้อ่านฉบับภาษาจีน ซึ่งอาจลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีน “装神弄鬼”⁵ ที่มีโครงสร้างของคำและสื่อความสอดคล้องกับคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทย และยังสามารถคงไว้ซึ่งเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทยได้อย่างครบถ้วน สามารถถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า แต่งตัวเป็นผี ๆ สาร ๆ (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 2069) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (2)

“对你们说过多少次了，不许**装神弄鬼**，结果吓了自己。唉，都去睡觉吧！如果妈妈再看见你们在装鬼玩，那么每个人都要挨打。” 妈妈的脸色十分严厉。

ตัวอย่างที่ (3)

ต้นฉบับภาษาไทย

ระหว่างที่ทุกคนกำลังรอการถูกฉีดยาเข็มแรก ตู้ยคน**เจ้าบทเจ้ากลอน**ของห้องเขียนอะไรยุกขยิกในเศษกระดาษ แล้วส่งให้แก้วอ่าน “ใช้แต่หมาที่บ้าได้ แมวนั้นไซร้ก็บ้าเป็น” ตู้ยแต่งได้แค่นี้เอง (แก้วจอมแก่น, 2526: 111)

ฉบับแปลภาษาจีน

同学们都是第一次去医院，大家正在等候打针时，班上的**诗人**杜颐，在一张纸上，弯弯扭扭地写了些什么，赠送给盖珥。杜颐在纸上仅仅写了这样两句话“狗会发疯，猫也能狂。”（《顽皮透顶的盖珥》，1983: 105）

หลังจากเหตุการณ์ที่ “เจ้าเผือก” แมวตัวโปรดของเด็ก ๆ เป็นบ้า ทำให้พวกเด็กนักเรียนที่เล่นกับ “เจ้าเผือก” ต้องฉีดยากันบาดทะยัก ตู้ยจึงแต่งกลอนขึ้นมาหนึ่งกลอน ซึ่งผู้ประพันธ์ทำหน้าที่เป็นผู้เล่าเรื่องในเหตุการณ์ได้กล่าวถึงตุ้ยว่าเป็น “เจ้าบทเจ้ากลอน” ซึ่งเป็นคำซ้อนสี่คำที่มีความสมมาตรกันทางโครงสร้างของคำ โดยหมายถึง คนที่มีความสามารถในการแต่งกลอน แต่ฉบับพากย์จีนใช้ “诗人” แทน “เจ้าบทเจ้ากลอน” ที่หมายถึง “กวี” (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 1179) ซึ่งถือเป็นคำที่มีระดับที่เทียบไม่ได้กับคำซ้อนสี่คำ “เจ้าบทเจ้ากลอน” ในต้นฉบับภาษาไทย อาจทำให้ผู้อ่านชาวจีนไม่สามารถสัมผัสถึงเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยได้ ทั้งนี้ อาจลองแปลเป็น “文人墨士” ที่เป็นสำนวนภาษาจีนที่ใช้คำว่า “文人” และ “墨士” ซ้อนกัน ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน คือ ผู้เล่าเรียนหนังสือที่มีความสามารถด้านการแต่งกวีนิพนธ์ (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 1549-1550) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (3)

同学们都是第一次去医院，大家正在等候打针时，班上的**文人墨士**杜颐，在一张纸上，弯弯扭扭地写了些什么，赠送给盖珥。杜颐在纸上仅仅写了这样两句话 “狗会发疯，猫也能狂。”

⁵ นอกจาก “装神弄鬼” จะมีความหมาย “ผี ๆ สาร ๆ” แล้วในปัจจุบันยังใช้ในบริบทที่ไปหลอกหลวง ไม่ยอมเปิดเผยความจริงอีกด้วย

ตัวอย่างที่ (4)

ต้นฉบับภาษาไทย

หมูหวานกระซิบกระซาบตอบทำท่าสำคัญ “ตัวนี้มีมันหลุดจากเขาดินเข้ามาในบ้านหวาน เมื่อเช้านี้พี่ชายหวาน เค้าเจมั้นอยู่ใต้กระไดบ้าน เลยเรียกหวานมาดูเห็นมันขดเป็นก้อนกลมทีเดียว หวานมัวแต่สังเกตการณ์ดูตัวนี้มีอยู่เลยมาชำ ตอนนี่ฝากแม่ไว้ก่อน” (แก้วจอมแก่น, 2526: 120-121)

ฉบับแปลภาษาจีน

慕婉态度慎重地低声说: “一只穿山甲从山里逃出来, 跑到了我的家里, 今天早上我的哥哥在家里的楼梯上, 首先碰见它, 叫我过去看, 这只穿山甲呀, 身子缩成一个圆团, 我因为专心观察, 忘了钟点, 所以就迟了。现在穿山甲寄放在我妈妈那里。” (《顽皮透顶的盖珥》, 1983: 115-116)

วันที่หมูหวานไปโรงเรียนสาย ทำให้แก้วรู้สึกแปลกใจเต็มแก่และอยากทราบถึงเหตุผล เพราะปกติหมูหวานไม่เคยมาสายแม้ว่าบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนมาก แก้วจึงได้รับวิ่งไปสอบถามหมูหวานทันทีที่หมดชั่วโมงเรียน เพื่อแสดงความจริงใจและสำคัญ หมูหวานจึง “กระซิบกระซาบ” โดย “บอกแก้วด้วยเสียงเบา ๆ เพื่อให้ได้ยินเฉพาะแค่สองคน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 29)

ทั้งนี้ คำว่า “กระซิบกระซาบ” เป็นคำซ้อนสี่คำที่ซ้อนกันเพื่อความหมายและเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นภาพการคุยกันของเด็กสองคนได้อย่างชัดเจน ในขณะเดียวกัน การใช้คำซ้อนในที่นี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นเสน่ห์ทางภาษา แต่สำนวนแปลภาษาจีนดังกล่าวได้แปลเป็น “低声” ที่หมายถึง เสียงเบา (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 278) ซึ่งสื่อความหมายสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย แต่ไม่สามารถถ่ายทอดเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยไปยังผู้อ่านฉบับภาษาจีนได้ หากลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีน “窃窃私语” ซึ่งเป็นสำนวนแบบ AABC โดยมีการซ้ำเสียงสองคำแรก ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเสียงของสิ่งที่ผู้ประพันธ์พรรณนาได้อย่างชัดเจนเหมือนอยู่ต่อหน้า อีกทั้งยังทำให้สำนวนภาษามีจังหวะหนักเบาและความไพเราะรื่นหู (朱润辉 จูรุ่งฮุย, 2013: 14) โดยสื่อความหมายถึง บอกความด้วยเสียงเบา ๆ เพื่อเป็นความลับ ดังเช่นข้อความที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《围城》 ของเฉียนจงซู (钱钟书) ที่ว่า “他讲话时喜欢窃窃私语, 仿佛句句是军国机密” (เวลาพูดคุยกัน เขาชอบพูดกระซิบกระซาบ ทำเหมือนทุกคำพูดเป็นความลับทางราชการทหาร) (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 1158) หรือแปลเป็นสำนวนที่ว่า “低声细语” ที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายซึ่งมีความหมายเหมือนกัน โดยสื่อความหมายถึง พูดด้วยเสียงเบา ๆ ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《话》 ของสิ่วจื่อหมว (徐志摩) ที่ว่า “绝对的一值得一听的话, 都是在偶然的低声细语中。” (คำพูดที่น่าเชื่อฟังได้อย่างแน่นอนนั้น ล้วนเป็นคำพูดจากการกระซิบกระซาบกันโดยบังเอิญ) (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 305) ดังนั้น ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (4A)

慕婉态度慎重地和盖珥窃窃私语道: “一只穿山甲从山里逃出来, 跑到了我的家里, 今天早上我的哥哥在家里的楼梯上, 首先碰见它, 叫我过去看, 这只穿山甲呀, 身子缩成一个圆团, 我因为专心观察, 忘了钟点, 所以就迟了。现在穿山甲寄放在我妈妈那里。”

สำนวนแปลของผู้วิจัย (4B)

慕婉态度慎重地和盖珥低声细语道: “一只穿山甲从山里逃出来, 跑到了我的家里, 今天早上我的哥哥在家里的楼梯上, 首先碰见它, 叫我过去看, 这只穿山甲呀, 身子缩成一个圆团, 我因为专心观察, 忘了钟点, 所以就迟了。现在穿山甲寄放在我妈妈那里。”

ตัวอย่างที่ (5)

ต้นฉบับภาษาไทย

“พี่ไก่อ เรามาเข้าหุ้นกันไหมคะ” แก้วทาบถามพี่ไก่อ

“นี้จะทำอะไรอีกล่ะจ๊ะ” พี่ไก่อชักสงสัย เมื่อเห็นแก้วมีท่าลับลมคมใน (แก้วจอมชน, 2526: 51)

ฉบับแปลภาษาจีน

“凯姐，我们合伙好吗？”盖珥启发凯姐道。

“还要作些什么呢？”凯姐看到盖珥似乎隐藏着不可告人的秘密，有点怀疑地问。（《淘气过人的盖珥》，1985: 55）

แก้วกำลังตั้งอกตั้งใจกับการชิงโชคโดยนำเศษวัสดุต่าง ๆ เช่น ฝากล่องผงซักฟอก ถุงบะหมี่สำเร็จรูป ฯลฯ ที่ทางวิทยุและโทรทัศน์โฆษณาให้ส่งไปชิงโชค แต่เนื่องด้วยแก้วไม่มีเงินซื้อบะหมี่สำเร็จรูป จึงลองทาบถามพี่ไก่อ โดยทำตัวเหมือนมี “ลับลมคมใน” ซึ่งเป็นท่าที่ที่แสดงให้รู้สึกได้ว่า “มีเงื่อนงำบางอย่างแฝงอยู่ ไม่รู้ว่าความจริงเป็นอย่างไร เช่น เขาเป็นคนลับลมคมใน คบยาก หรือเรื่องนี้มีลับลมคมในต้องสืบสวนต่อไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1050)

ทั้งนี้ คำว่า “ลับลมคมใน” เป็นคำซ้อนสี่คำที่มีการคล้องจองกันระหว่างคำที่ 2 และคำที่ 3 แต่ผู้แปลได้แปลเอาความโดยการอธิบายความหมายเป็น “隐藏着不可告人的秘密” ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ซ่อนความลับที่ไม่อาจแพร่พรายได้” ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนไม่เห็นกริยาอาการที่ทำตัวอย่างลึกลับของแก้วได้ อีกทั้งยังทำให้ความกระชับและเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทยไปไม่ถึงผู้อ่านฉบับภาษาจีน ซึ่งอาจลองแปลโดยใช้คำซ้ำสี่พยางค์ภาษาจีนแบบ AABB ที่ว่า “神神秘秘” ที่หมายถึง “ไม่สามารถคาดเดาความจริงได้” (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 1162) เพื่อคงความไพเราะรื่นหูและถ่ายทอดท่าที่ที่แสดงความลึกลับให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนเห็นได้อย่างชัดเจนเหมือนผู้อ่านฉบับภาษาไทย ดังข้อความที่ว่า “放学的时候，聪仔神神秘秘地给了于鹏一张白纸，并叮嘱他一定要晚上打开台灯再看。‘搞什么鬼呀？’于鹏翻过来调过去没看出什么名堂。” (ตอนเลิกเรียน ชงไจ่ยื่นกระดาษเปล่าหนึ่งใบให้อี้ว์เผิงด้วยท่ามีลับลมคมใน และกำชับสั่งเสียเขาด้วยว่าต้องกลับไปเปิดโคมไฟตั้งโต๊ะอ่านตอนเวลากลางคืนเท่านั้น “อะไรของมัน” อี้ว์เผิงพลิกไปพลิกมาไม่เห็นมีอะไรเลยนี่นา) (北方月亮 เป่ย์ฟิงเยว่เลียง, 2007: 51) ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (5)

“凯姐，我们合伙好吗？”盖珥劝诱凯姐道。

“还要作些什么呢？”凯姐看到盖珥神神秘秘的，有点怀疑地问。

ตัวอย่างที่ (6)

ต้นฉบับภาษาไทย

เสียงคุณแม่ : “คุณสมรเขามีวิชาความรู้ดีกว่าฉัน ถูกอกถูกใจเธอดีนี่”

เสียงคุณพ่อ : “เดี๋ยวนี้ถึงกับประชดประชันฉันอย่างนี้แล้วหรือ” (แก้วจอมชน, 2526: 58)

ฉบับแปลภาษาจีน

妈妈的声音：“坤莎蒙，她比我有学问，你去称心如意好了。”

爸爸的声音：“现在你已经到了这样挖苦我的地步了吗？”（《淘气过人的盖珥》，1985: 63）

คุณพ่อคุณแม่ทะเลาะกัน เพราะคุณแม่เข้าใจผิดเรื่องคุณพ่อกับคุณสมร จึงพูด “ประชดประชัน” กับคุณพ่อ ซึ่งเป็นกริยาอาการที่ “พูดหรือทำเป็นเชิงกระทบกระทั่งแถมแค้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 703)

ทั้งนี้ คำว่า “ประชดประชัน” เป็นคำซ้อนสี่คำเพื่อความหมายและเสียง แต่ผู้แปลได้แปลเป็น “挖苦” ที่เป็นคำกริยาธรรมดาที่หมายถึง พุดเสียดสีด้วยถ้อยคำที่กระทบให้เจ็บใจ (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 1340) ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทย แต่อาจทำให้เสียเสน่ห์ทางเสียงของภาษาที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านออกเสียงโดยมีจังหวะความหนักเบาได้อย่างเพลิดเพลน ซึ่งอาจลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีน “冷嘲热讽” ที่เป็นสำนวนสี่คำที่มีโครงสร้างและสื่อความหมายสอดคล้องกับคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทย โดยสื่อความหมายถึง เยาะเย้ยหรือเสียดสีโดยใช้ถ้อยคำที่กระทบกระแทกให้เจ็บใจ (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 855) ดังนั้น ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (6)

妈妈的声音：“坤莎蒙，她比我有学问，你很是心驰神往呢。”

爸爸的声音：“现在已经到了要对我冷嘲热讽的地步了吗”

ตัวอย่างที่ (7)

ต้นฉบับภาษาไทย

“คุณป้าบอกให้อีกได้ไหมคะ นี่พวกหนูไปเก็บมาได้เหลือแค่นี้เอง” อ้อยทำท่าประจบประแจงคุณป้า

“ตายแล้วๆๆ” แทนที่คุณป้าจะกลักรูจอบอกมะม่วงให้หลานสาวสุดที่รักกลับร้องลั่น “นี่มันยังไม่สุกเลย ป้าอุตส่าห์เก็บไว้ประกวดงานประกวดผลไม้ ใครเป็นต้นคิด” (แก้วจอมชน, 2526: 24)

ฉบับแปลภาษาจีน

“婶婶再帮我们剥一下芒果吧，这是我们摘来的，只剩下这几个了。”奥漪撒娇地对婶婶请求说。

“真该死，真该死！”虽然婶婶不得不马上动手给最心爱的侄女剥着芒果，但她还是大嚷起来：“这芒果还没有熟，婶婶让它保存下来，是为了要去参加水果比赛的。这是谁出的主意呀！”（《淘气过人的盖珥》，1985: 22）

อ้อยชวนเพื่อน ๆ มารับประทานของว่างและเล่นที่บ้าน หลังจากรับประทานขนมเสร็จ เด็ก ๆ จึงพากันไปเล่นที่สวนหลังบ้าน และนิกอยากเก็บมะม่วงจากต้นกลับไปรับประทานกับข้าวเหนียวที่ยังมีเหลืออยู่ จึงช่วยกันเก็บมะม่วงโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของคือ คุณป้าของอ้อย ซึ่งเด็ก ๆ ทราบกันดีว่าคุณป้าหวงแหนมะม่วงต้นนี้ และพวกเขาจะต้องโดนคุณป้าดุเป็นอันแน่ อ้อยจึงต้องพุดกับคุณป้าด้วยน้ำเสียงเชิง “ประจบประแจง” เพื่อ “ทำให้คุณป้ารักและเอ็นดู” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 702)

ทั้งนี้ คำว่า “ประจบประแจง” เป็นคำซ้อนสี่คำที่ซ้อนกันเพื่อสื่อความหมายที่ชัดเจนขึ้น ในขณะเดียวกัน ยังมีเสน่ห์ทางภาษาในมิติโครงสร้างของคำซึ่งมีความสมมาตรกันและความคล้องจองในการอ่านออกเสียง ซึ่งในที่นี้ ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยเห็นภาพกริยาอาการและน้ำเสียงแบบพุดดีและอ่อนหวานได้อย่างชัดเจน แต่สำนวนแปลภาษาจีนได้แปลโดยใช้คำกริยาธรรมดาที่ว่า “撒娇” ที่สื่อความหมายถึง แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพราะได้รับความรักความชอบจากเขา (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 1119) ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย แต่ไม่สามารถคงความไพเราะและความงามทางภาษาของต้นฉบับภาษาไทยได้ หากลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีน “撒娇撒痴” ที่มีความงามทั้งด้านโครงสร้างของคำและอรรถรสเทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย และสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทยเช่นเดียวกัน โดยมีความหมายถึง แสดงกริยาความน่ารักน่าเอ็นดูและไร้เดียงสาเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 1283) ดังที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《人在天涯》ของฉยงเหยา (琼瑶) ที่ว่า

“丹丹荔悄悄的看看父母的神色，然后，她就一下子扑过去，用手勾住了父亲的脖子，亲昵的把面颊倚在父亲的脸上，柔声的、恳求的、**撒娇撒痴**的说：‘爸，你是好爸爸嘛，你是世界上最开明的爸爸嘛，你是最了解我的爸爸嘛！’” (ตามลีแอบสังเกตสีหน้าของคุณพ่อคุณแม่ แล้วเธอก็พุ่งตัวเข้าไปกอดคอสองของคุณพ่อและชนแก้มกับคุณพ่อพลางพูดด้วยเสียงนุ่มนวล อ่อนหวาน และประจบประแจงว่า ‘คุณพ่อคะ คุณพ่อเป็นคุณพ่อที่ดีเป็นคุณพ่อที่รู้แจ้งเห็นจริงที่สุดบนโลกนี้ และก็เป็นคนที่รู้ใจหนูมากที่สุดเลยนะคะ’) (BBC 语料库) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้สำนวนในบริบทดังกล่าวนอกจากทำให้ภาษามีความงดงามขึ้นแล้วยังสื่อภาพให้ผู้อ่านรู้สึกถึงน้ำเสียงการพูดของตัวละครได้อย่างชัดเจนอีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (7)

“姉姊，您可以再帮我们剥一下芒果吗，这可是我们摘来的噢，只剩下这几个了呢。” 奥漪**撒娇撒痴**地对姊姊说道。

“完了完了！” 平时对自己最疼爱的侄女有求必应的姊姊，这下并没有帮奥漪剥芒果，而是大嚷起来：“这芒果还没有熟呢，姊姊留着它是为了要去参加水果比赛的。这是谁出的主意呀！”

2. ความคลาดเคลื่อนระดับกลาง: การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยความหมายของสำนวนแปลคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย กล่าวคือ สำนวนแปลภาษาจีนสื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย ซึ่งพบสองลักษณะ คือ 2.1) การใช้สำนวนภาษาจีนแทนคำข้อสี่คำแต่สื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาไทย 2.2) การใช้คำธรรมดาที่สื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย กล่าวโดยสรุป ความคลาดเคลื่อนลักษณะนี้ ผู้แปลไม่สามารถฉายภาพความคิดที่ปรากฏในคำข้อสี่คำในต้นฉบับภาษาไทยได้ในฉบับพากย์จีน ในขณะเดียวกัน เสน่ห์ของคำข้อสี่คำภาษาไทยก็ไปไม่ถึงผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์จีนอีกด้วย จึงถือเป็นความคลาดเคลื่อนระดับกลางเมื่อเทียบกับความคลาดเคลื่อนรูปแบบที่ 1

จากการศึกษาการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำข้อสี่คำในมิติความหมาย พบว่าสำนวนแปลฉบับพากย์จีนตีความความหมายของต้นฉบับภาษาไทยคลาดเคลื่อนจำนวน 8 คำ จากทั้งหมด 51 คำ ประกอบด้วยสองลักษณะ คือ 1) ใช้สำนวนภาษาจีนแทนที่คำข้อสี่คำของภาษาไทย แต่สื่อความไม่สอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย 2) ใช้สำนวนภาษาทั่วไปโดยการแปลเอาความ แต่สื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย นอกจากทำให้เสน่ห์ของต้นฉบับภาษาไทยสูญหายไประหว่างกระบวนการถ่ายถอดและแปลความแล้ว ยังอาจสื่อสารหรือภาพความคิดของต้นฉบับภาษาไทยคลาดเคลื่อนไปจากเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์อีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (8A)

ต้นฉบับภาษาไทย

“อ่าว อึ้งเหรอ” แก้วอุทาน

“แก้ว” อึ้งตกใจเหมือนกัน เพราะไม่นึกว่าจะเจอแก้ว

“อึ้งปลอมชื่อเป็นแจ๋วเหรอ แล้วแก้วไม่ยกรู้ว่าอึ้งอยู่โรงเรียนนี้”

“ฮือ เขียนจดหมายถึงเพื่อน**ลุ่มลุ่มห่า**อย่างนี้ อึ้งกลัวจะได้เพื่อนไม่ดี เลยปลอมชื่อไว้ก่อน ตั้งใจจะเปิดเผยวันนี้แหละ”

(แก้วจอมชน, 2526: 66)

ฉบับแปลภาษาจีน

“唉！这样通信，我怕碰不到不三不四的朋友，所以先用化名，今天我是决心来公开的。”

(《淘气过人的盖珥》，1985: 72)

โรงเรียนของอิงให้นักเรียนเขียนจดหมายถึงเพื่อนในโรงเรียนของแก้ว โดยให้สุมเขียนถึงคนที่มีหมายเลขเรียกชื่อในชั้นตรงกัน เมื่อได้รับจดหมายแล้ว ครูก็ให้นักเรียนในชั้นเรียนของแก้วตอบจดหมาย ซึ่งแก้วและอิงมีหมายเลขเรียกชื่อในชั้นตรงกัน แต่ต่างคนต่างปลอมชื่อกัน จึงทำให้ทั้งสองไม่ทราบว่าเป็นคนรู้จักกัน เมื่อวันที่ครูได้จัดกิจกรรมให้เด็ก ๆ ของทั้งสองโรงเรียนได้มาพบเจอหน้ากัน แก้วกับอิงจึงรู้สึกตกใจกันว่ที่แท้แล้ว เพื่อนในจดหมายนั้นเป็นญาติพี่น้องของตนเอง ทั้งนี้ อิงให้เหตุผลในการปลอมชื่อว่าด้วยความกลัวที่จะเจอเพื่อนไม่ดีจากการเขียนจดหมายถึงเพื่อน “สุมสี่สุมห้า” ซึ่งเป็นการกระทำที่ “ซุ่มซ่ามและไม่ระมัดระวังให้ดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1246)

ทั้งนี้ คำว่า “สุมสี่สุมห้า” ดังกล่าวเป็นคำซ้อนสี่คำที่มีความงามในมิติโครงสร้างของคำซึ่งมีความสมมาตรกัน โดยสื่อความหมายถึงความไม่ระมัดระวัง จากสำนวนแปลภาษาจีนดังกล่าว อาจมองได้ว่าผู้แปลได้ละความคำซ้อน “สุมสี่สุมห้า” โดยไม่แปล แต่เมื่อพิจารณาพร้อมกับตัวอย่าง (8B) ต่อไปนี้แล้ว อาจอนุมานได้ว่าผู้แปลตีความความหมายของคำซ้อนดังกล่าวคลาดเคลื่อน และแปลเอาความโดยรวมความในส่วนของ “...เพื่อนสุมสี่สุมห้า” กับ “เพื่อนไม่ดี” ซึ่งตีความว่าเป็นความไม่ได้เรื่องได้ราว

ตัวอย่างที่ (8B)

ต้นฉบับภาษาไทย

“ยายแก้วหายแล้วใช่ไหม” คุณพ่อตัดบท “จะได้กลับบ้านเสียที ที่นี่ย่ากินอะไรสุมสี่สุมห้าอีกนะ” (แก้วจอมแก่น, 2526: 36)

ฉบับแปลภาษาจีน

“盖珥，你完全好了吗？”爸爸打断话题说。“我们该回家了，以后可不能吃这种不三不四的东西。”(《顽皮透顶的盖珥》，1983: 33)

ซึ่งบริบทในตัวอย่าง (8B) ดังกล่าวเกิดขึ้นตอนที่แก้วแอบรับประทานขนมมอมยืมที่ซื้อมาจากเจ๊กเส็ง ซึ่งเป็นขนมที่มักจะทำด้วยสีย้อมผ้า จึงทำให้แก้วมีอาการปวดท้อง คุณพ่อก็สั่งห้ามไม่ให้แก้วรับประทานอาหาร “สุมสี่สุมห้า” ซึ่งในที่นี้ ผู้แปลได้แปลคำซ้อน “สุมสี่สุมห้า” โดยใช้สำนวนจีนที่ว่า “不三不四” ที่มีความสมมาตรกันทางโครงสร้างของคำ เช่นเดียวกันกับคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทย แต่สื่อความหมายถึง ไม่เข้าท่าเข้าทาง ไม่เป็นโล้เป็นพาย ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《四世同堂》ของเหลาเส่อ (老舍) ที่ว่า “他心中很后悔自己没坚持教钱先服点白药，或是请位中医，而来找这么个不三不四的假洋大夫”(เขารู้สึกเสียใจมากที่ตัวเองไม่ยอมเสียเงินไปซื้อยาไปเยามาทานเป็นประจำ หรือไปหาหมอแพทย์แผนจีนสักคน แต่กลับไปหาหมอฝรั่งปลอมแปลงที่ไม่เป็นโล้เป็นพายแบบนี้) หรือหมายถึง ประพฤติตัวนอกกลุ่มนอกทาง ไม่ถูกต้องตามระเบียบคุณธรรมจริยธรรม ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《老残游记》ของหลิวเอ้อ (刘鹗) ที่ว่า “白日里同些不三不四的人赌钱，夜间就住小银子家。”(เวลากลางวันก็ไปเล่นพนันกับพวกคนที่ไม่คิดเอางานเอาการ กลางคืนก็ไปนอนค้างที่บ้านของเสี่ยวอินจื่อ)(商务印书馆辞书研究中心, 2013: 127) ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวที่ว่า “不三不四” ใช้กับบุคคลที่ไม่ได้เรื่องได้ราว ซึ่งสื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย

จากตัวอย่าง (8A) และ (8B) ข้างต้น ถึงแม้ผู้แปลจะเลือกใช้คำที่สามารถรักษาความงามของคำซ้อนสี่คำไว้ แต่ในทางความหมายนั้นกลับผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาไทย อาจทำให้ภาพความคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารไปยังผู้อ่าน โดยให้

ผู้อ่านต้องรู้จักระมัดระวังในการคบหาเพื่อนและการรับประทานอาหารนั้นไม่ชัดเจน สำหรับบริบทตัวอย่าง (8A) หากลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีนที่ซ้ำคำในรูปแบบ AABB ที่ว่า “随随便便” ที่หมายถึง ทำตามความสะดวกโดยไม่พึงพิจารณา (罗竹风 หลั่วจู่เฟิง, 2001: 第 11 卷下册 1106) ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่อง 《残雪自选集》 ของ 残雪 (ฉานเสวี่) ที่ว่า “你怎么能这样呢? 随随便便就跟人走? 他并没有出示证件, 你怎么能相信他?” (เธอทำแบบนี้ได้อย่างไร ตามเขาไปสู่มื้อสู่มื้อห้าแบบนี้เลยหรือ เขาไม่ได้แสดงบัตรประจำตัวด้วยซ้ำ เธอจะไปเชื่อเขาได้อย่างไร) (CCL 语料库) ซึ่งสามารถใช้ในความหมายเชิงลบ หมายถึงทำโดยไม่ระมัดระวัง หรือทำโดยไม่คิดให้รอบคอบ

สำหรับบริบทตัวอย่าง (8B) หากลองแปลโดยใช้กลวิธีการแปลแบบเอาความโดยการสร้างสำนวนใหม่ให้คงรักษาความงามของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยตามหลักการสร้างคำของภาษาจีน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การแปลที่พบในการแปลวรรณกรรมต่างประเทศเป็นภาษาจีน เพื่อคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมต่างชาติในขณะที่มีความกลมกลืนกับวัฒนธรรมจีน (朱润辉 จูรุ่ยฮุย, 2013: 14) ผู้วิจัยจึงทดลองแปลโดยใช้กลวิธีการแปลเอาความโดยสร้างสำนวนในโครงสร้างแบบ ABCB เป็น “胡吃乱吃” ทั้งนี้ จากการตรวจสอบพจนานุกรมหลายเล่ม ไม่พบสำนวนดังกล่าว แต่พบการใช้สำนวนดังกล่าวในภาษาข่าว ดังข้อความที่ปรากฏอยู่ในข่าวของสำนักข่าวซินหว่า (新华社) ที่ว่า “……中国人 ‘早餐马虎’ 的传统仍严重制约着人们对第一顿饭的认识、改进, ‘胡吃乱吃甚至不吃’ 还在继续对孩子们的身心造成难以挽回的损害。……” (...ระบบความคิดแบบ ‘ไม่ให้ความสำคัญกับอาหารเช้าโดยทานอะไรง่าย ๆ’ ของชาวจีนยังคงส่งผลทำให้ชาวจีนมีข้อจำกัดในการรับรู้ถึงความสำคัญและการปรับปรุงการรับประทานอาหารมื้อแรกของวัน ‘การรับประทานอาหารสุ่มสี่สุ่มห้าหรือแม้กระทั่งไม่รับประทานอาหารเช้าเลย’ ยังคงส่งผลเสียต่อสุขภาพและจิตใจของเด็กอย่างไม่อาจแก้ไขได้) (CCL 语料库) ดังนั้น สำนวนภาษาจีนดังกล่าวจึงสื่อความหมายถึง รับประทานอาหารโดยไม่ระมัดระวัง ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย ดังนั้น ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (8A)

“唉! 这样随随便便写信给别人, 我怕碰不到不三不四的朋友, 所以故意先用化名, 今天再来公开的。”

สำนวนแปลของผู้วิจัย (8B)

“盖珥, 你完全好了吗?” 爸爸打断话题说。“我们该回家了, 以后可不能这样胡吃乱吃。”

ตัวอย่างที่ (9)

ต้นฉบับภาษาไทย

ตั้งแต่นั้นทั้งน้องเล็กและพี่ก็ตั้งใจว่า ถ้าไม่สบายเล็ก ๆ น้อย ๆ จะมาปรึกษาแก้ว ซึ่งขณะนี้พยายามอ่านหนังสือ สุขศึกษาอย่างเอาเป็นเอาตาย แต่อย่างไม่มีใครเป็นอะไร แก้วก็เลยยังไม่ได้ฝึกอาชีพเสียที (แก้วจอมแก่น, 2526: 41)

ฉบับแปลภาษาจีน

从那以后, 蕾妹和凯姐就决定, 只要有一点不舒服, 就来告诉盖珥。这个时候, 盖珥专心致志地攻读卫生保健的书。可是, 还没有碰上谁不舒服, 所以盖珥连一次职业训练的机会都没有遇到过。(《顽皮透顶的盖珥》, 1983: 37)

เนื่องด้วยแก้วมีความฝันว่าโตขึ้นจะเป็นพยาบาลและมีความคิดว่าอนาคตอยากเป็นอะไร ควรได้ฝึกฝนตั้งแต่เด็ก พี่น้องสามคนปรึกษากันแล้ว จึงตกลงกันว่าหากมีอาการไม่สบายเล็กน้อย จะให้แก้วช่วยวินิจฉัยก่อน เพื่อความเป็นมืออาชีพ แก้วจึงศึกษาความรู้ด้านสุขศึกษาอย่าง “เอาเป็นเอาตาย” โดย “มีความตั้งใจทำอย่างจริงจังโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยหรือความยากลำบาก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1435)

ทั้งนี้ คำว่า “เอาเป็นเอาตาย” ในที่นี้เป็นคำซ้อนสี่คำที่ซ้อนกันสื่อนัยเชิงลบ เพื่อสื่ออารมณ์ให้ผู้อ่านเห็นภาพความขยันขันแข็งและความพยายามฝืนใจอดทนกับความอยากเที่ยวเล่นของเด็กจอมแก่นอย่างแก้วที่ไม่เคยสนใจความรู้ด้านวิชาการ เพราะ “...พอได้ยินคำว่า “ประวัติศาสตร์” แก้วเริ่มท้าว...” (แก้วจอมแก่น, 2526: 18) หรือ “...ไม่เคยสนใจประวัติศาสตร์ แต่ก็เห็นว่าน่าจะเอาความคิดของพี่โก๋มาดัดแปลงเป็นเกมอะไรสนุก ๆ...” (แก้วจอมแก่น, 2526: 81) แต่สำนวนแปลดังกล่าวได้แปลเป็นสำนวนภาษาจีนสื่อนัยเชิงบวกคือ “专心致志” ซึ่งคงรักษาความงามของคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทยไว้ แต่ไม่อาจสื่ออารมณ์ความทุ่มเท ฝืนใจอดทนของแก้วได้ชัดเจนเหมือนต้นฉบับภาษาไทย กล่าวคือสำนวนแปลดังกล่าวสื่อความหมายถึง ตั้งอกตั้งใจทำอย่างมีสมาธิ เป็นสำนวนสื่อนัยเชิงบวก (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 2065) ซึ่งมีนัยยะสื่อถึงความตั้งใจเพียงเท่านั้น แต่คำซ้อนภาษาไทย “เอาเป็นเอาตาย” ยังมีอารมณ์สื่อถึงการฝืนใจอดทนที่แตกต่างไปจากคำว่า “专心致志” ซึ่งจากบริบทในตัวอย่างดังกล่าว ทั้งสองคำดังกล่าวสื่ออารมณ์ต่างกัน ดังเห็นได้จากการวิเคราะห์อรรถลักษณะต่อไปนี้

เอาเป็นเอาตาย

[+สถานภาพ]

[+ตั้งใจ]

[+มุ่งมั่นที่จะทำได้]

[+ฝืนใจอดทน]

[+ทำทนายตัวเอง]

专心致志

[+สถานภาพ]

[+ตั้งใจ]

[+มุ่งมั่นที่จะทำได้]

[-ฝืนใจอดทน]

[-ทำทนายตัวเอง]

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า สำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวยังสื่ออารมณ์ของคำซ้อน “เอาเป็นเอาตาย” ไม่สมบูรณ์ขาดอารมณ์ที่สำคัญในภาษาไทยไป คือ “ฝืนใจอดทน” และ “ทำทนายตัวเอง” ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนเห็นภาพไม่ชัดเหมือนผู้อ่านฉบับภาษาไทย ทั้งนี้ เพื่อคงความงามของภาษาและอารมณ์ของคำซ้อนดังกล่าวให้เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย อาจลองแปลโดยใช้สำนวนสองสำนวนเรียงต่อกันได้ คือ “发奋图强、不辞辛苦” ซึ่ง “发奋图强” สื่อความหมายถึง ตัดสินใจด้วยความมุ่งมั่นและทำงานหนักเพื่อแสวงหาความก้าวหน้า (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 378) ส่วนสำนวน “不辞辛苦” สื่อความหมายถึง ขยันหมั่นเพียรโดยไม่เกรงกลัวความยากลำบาก (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 104) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (9)

从那以后，蕾妹和凯姐就决定，如果有轻微的不舒服的症状，就先来让盖珥看病。而此时，盖珥正在发奋图强、不辞辛苦地攻读卫生保健的书。可是，还没有碰上谁不舒服，所以盖珥连一次职业训练的机会都没有遇到过。

ตัวอย่างที่ (10)

ต้นฉบับภาษาไทย

เจ้าดำกั๊ดแต่ครูและประจบนักเรียนทุกคน อ้อยเป็นนักเรียนคนเดียวที่ถูกเจ้าดำกั๊ด ซึ่งเป็นเพราะวันนั้นอ้อยสวมเสื้อคลุมสำหรับเรียนป็นดิน เจ้าดำจึงมองไม่เห็นว่ใส่เครื่องแบบนักเรียนคิดว่าเป็นครู แก้วสืบทราบมาว่าที่มัน อาฆาตมาดร้าย ครูเช่นนี้ เป็นเพราะครูประพจน์ผู้ถูกกั๊ดคนแรกเดินไปเหยียบหางมันเข้า (แก้วจอมชน, 2526: 15)

ฉบับแปลภาษาจีน

黑仔只咬老师，对学生却十分温顺亲昵。同学中只有奥漪一个人被黑仔咬过。有一天，奥漪为了要上泥塑课穿上一件外套，黑仔看不见穿在里面的学生装，误认为是老师。盖珥经过调查，才知道黑仔咬老师，是因为第一个被咬的巴朴老师踩了它的尾巴。(《淘气过人的盖珥》，1985: 11)

เนื่องด้วยครูประพจน์เคยเหยียบหางของเจ้าดำ และครูสุมนเคยแกล้งเจ้าดำ ตั้งแต่นั้นมา เจ้าดำจึง “อาฆาตมาดร้าย” กับครูหรือคนที่แต่งตัวเหมือนครู เพราะเจ้าดำ “พยายามจะทำร้ายให้ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1401)

ทั้งนี้ “อาฆาตมาดร้าย” เป็นคำซ้อนสี่คำที่มีเสียงคล้องจองระหว่างพยางค์ที่สองกับที่สาม และสื่อความหมายเชิงให้ภาพ ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยเห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่าเจ้าดำผูกใจเจ็บและคิดจะแก้แค้นพวกครูอยู่ตลอดเวลา ซึ่งวิธีการแก้แค้นของเจ้าดำนั้นอาจมีทั้งการกัด ขีดข่วน เหาขู่ หรือวิ่งไล่กัด เป็นต้น แต่สำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวใช้คำภาษาจีนที่ให้ความหมายเฉพาะเจาะจงว่า “咬” ที่เป็นกริยาการใช้ฟันบนกับฟันล่างกัดไว้อย่างแรง เพื่อไม่ให้สิ่งของที่กัดไว้หลุดไป หรือเพื่อให้ฉีกขาด (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 1524) ซึ่งเป็นกริยาการกัด ดังนั้น นอกจากสื่อความหมายคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทยแล้ว ยังทำให้ความงามและเสน่ห์เชิงการสื่ออารมณ์ของคำซ้อนต้นฉบับภาษาไทยดังกล่าวสูญหาย ดังนั้น เพื่อคงรักษาอารมณ์ทั้งความแค้นและการพยายามแก้แค้นของเจ้าดำให้ได้เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย อาจลองแปลโดยใช้สำนวนสองสำนวนเรียงกัน โดยแปลเป็น “怀恨在心、睚眦必报” ซึ่ง “怀恨在心” หมายถึงจดจำความเจ็บความแค้นไว้ในใจ (中国社会科学院语言研究所词典编辑室, 2016: 565) “睚眦必报” หมายถึง มุ่งแก้แค้นให้ได้แม้กระทั่งเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ (商务印书馆辞书研究中心, 2013: 1734) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลดังต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (10)

黑仔只咬老师，对学生却十分温顺亲昵。同学中只有奥漪一个人被黑仔咬过。有一天，奥漪为了要上泥塑课穿上一件外套，黑仔看不见穿在里面的学生装，误认为是老师。盖珥经过调查，才知道黑仔之所以这样对老师们怀恨在心、睚眦必报，是因为巴朴老师路过踩了它的尾巴，而巴朴老师也是第一位被咬的老师。

3. ความคลาดเคลื่อนระดับสูง: การแปลคลาดเคลื่อนว่าด้วยการละความโดยไม่แปล

ความคลาดเคลื่อนลักษณะนี้ ผู้แปลไม่แปลคำซ้อนสี่คำ ทำให้ฉบับพากย์จีนไม่มีร่องรอยคำซ้อนสี่คำโดยสิ้นเชิง เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าจะเป็นภาพความคิดในคำซ้อนสี่คำ หรือคำคล้องจองที่เป็นเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทยหายไปฉบับพากย์จีน จึงถือเป็นความคลาดเคลื่อนระดับสูงเมื่อเทียบกับความคลาดเคลื่อนสองรูปแบบดังกล่าวข้างต้น

จากการศึกษาพบว่า การแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำในมิติการละความโดยไม่แปลมีเพียง 2 คำ จากทั้งหมด 51 คำ ผู้แปลไม่ได้ถ่ายทอดคำซ้อนสี่คำภาษาไทยไปยังฉบับพากย์จีน ไม่ว่าจะเจตนาที่ดี หรือไม่ได้เจตนาก็ตาม แต่ทำให้ฉบับพากย์จีนไม่มีร่องรอยความงามทางภาษาของคำซ้อนสี่คำโดยสิ้นเชิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (11)

ต้นฉบับภาษาไทย

“อะไร ๆ เขาก็ดีอยู่หรอก ดีทุกวันนอกจากวันศุกร์ เวลาเราทำความสะอาดเขาไม่เคยช่วยพี่แก้วเลย อ้างว่าต้องรีบกลับ เป็นโน่นเป็นนี่ เอกนะตกเย็นถ้าแม่เขามารับเองไม่ได้เขาก็มีรถที่บ้านมารับสบายจะตาย” (แก้วจอมชน, 2526: 88)

ฉบับแปลภาษาจีน

“他什么都好，就是星期五不愿做卫生值日。他一到星期五，就找各种借口必须立刻回家，从来没帮我做过一次值日。埃格呀，他下午放学时，如果他妈妈不来接他，家中就派汽车来接。他真是太舒服了。”
(《淘气过人的盖珥》，1985: 98)

ครูจัดเวรให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนทุกวันศุกร์โดยจัดให้ทำเวรละ 2 คน และได้จัดให้แก้วคู่กับเอกซึ่งเป็นนักเรียนที่เพิ่งย้ายมาใหม่ พอถึงวันศุกร์ เอกมักจะหาข้ออ้างขอกลับก่อนเสมอ สองอาทิตย์แรก เอกอ้างว่าผู้ปกครองมารอรับแล้วต้องรีบกลับ อาทิตย์ที่สามก็อ้างว่าไม่สบายเวียนหัว แก้วจึงมาบ่นให้น้องเล็กฟังว่าเอกไม่ช่วยตนทำความสะอาด อ้างว่า “เป็นโน่นเป็นนี่” ซึ่งแก้วหมายถึงข้ออ้างที่เอกอ้างว่าตนไม่สบาย

ทั้งนี้ คำสอนสี่คำ “เป็นโน่นเป็นนี่” ที่ปรากฏอยู่ในคำพูดของแก้วในบริบทดังกล่าว เป็นการซ่อนคำเพื่อให้ความหมายชัดเจนมากขึ้น กล่าวคือ นอกจากทำให้เห็นได้ว่าเอกมีอาการไม่สบายแล้ว ยังเสริมความเข้มข้นการสื่ออารมณ์ความรู้สึกได้ว่าแก้วมีความรู้สึกเชิงรำคาญในการกระทำของเอก แต่จากสำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวที่ว่า “就找各种借口必须立刻回家” ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “หาข้ออ้างต่าง ๆ นานาว่าจะต้องกลับบ้านทันที” เห็นได้ว่า ผู้แปลได้ละความโดยไม่แปลคำสอนสี่คำดังกล่าว ซึ่งอาจทำให้ความเข้มข้นของอารมณ์ที่แสดงผ่านคำสอนสี่คำดังกล่าวสูญหาย ดังนั้น เพื่อคงรักษาความงามและอารมณ์ของคำสอนสี่คำต้นฉบับภาษาไทยไว้ อาจลองแปลโดยการสร้างคำสอนภาษาจีนที่มีความสมมาตรกันด้านโครงสร้างของคำ และสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย คือ คำว่า “这不舒服那不得劲” ที่สื่อความหมายถึง ไม่สบายนี่ไม่สบายโน่น ดังที่ผู้วิจัยได้ปรับบทแปลต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (11)

“他什么都好，每天都好，除了星期五。轮到我们值日做卫生时，他从来没帮过我，总是找借口说要急着回家，这不舒服那不得劲的。埃格呀，他下午放学时，如果他妈妈不来接，家中就派汽车来接。他真是太舒服了。”

ตัวอย่างที่ (12)

ต้นฉบับภาษาไทย

นักเรียนในชั้นถึงแม้จะอยากรู้เหตุผลของการมาสายเต็มแก่ก็ไม่กล้าหันไปกระซิบทำเสียง **จ๊อกแจ๊กจ๊อแจ** เพราะชั่วโมงแรกของวันศุกร์นี้เป็นวิชาเลข “ครูเสือ” (ฟังชื่อแล้วก็คงจะรู้ลักษณะได้ดีโดยไม่ต้องบรรยายให้ยืดยาวกว่านี้) (แก้วจอมแก่น, 2526: 120)

ฉบับแปลภาษาจีน

所以班上的同学都想知道她迟到的原因，但谁也不敢回头说话，因为这个星期五的第一个小时是虎老师的数学课。（听到老师的名字，就可以明白老师的厉害，不必多说了。）（《顽皮透顶的盖珥》，1983: 115）

วันที่หนูหวานมาเรียนสาย ซึ่งปกติหนูหวานไม่เคยมาสายแม้บ้านอยู่ไกลจากโรงเรียน เพื่อน ๆ ที่ชั้นเรียนจึงรู้สึกแปลกใจและอยากทราบเหตุเต็มที่ แต่เนื่องด้วยกำลังอยู่ในชั่วโมงเรียนของครูเสือ จึงไม่มีใครกล้าทำเสียง “จ๊อกแจ๊กจ๊อแจ” ที่ต่างคนต่างกระซิบกันทำให้มีเสียงแซ่ซ้องในชั้นเรียน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 305, 306) ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าเด็ก ๆ มีความเกรงกลัวต่อครูเสือ

ทั้งนี้ คำว่า “จ๊อกแจ้กจ๊อแจ” เป็นคำซ้อนสี่คำที่แสดงให้เห็นภาพที่มีเสียงอื้ออึงจนฟังไม่ได้ศัพท์ในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน ซึ่งมีวรรณกรรมช่วยเพิ่มบรรยากาศความสนุกสนานให้กับผู้อ่าน แต่จากสำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวที่ว่า “但谁也不敢回头说话” ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ว่า “แต่ไม่มีใครกล้าหันไปคุยกัน” เห็นได้ว่า ผู้แปลได้ละความโดยไม่แปลคำซ้อนสี่คำดังกล่าว นอกจากทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนไม่สามารถสัมผัสความงามของภาษาไทยได้แล้ว ยังอาจทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนไม่เห็นภาพที่ชัดเจนเหมือนผู้อ่านต้นฉบับภาษาไทย ดังนั้น อาจลองแปลเป็นสำนวนภาษาจีนแบบ AABB ที่ว่า “叽叽喳喳” ซึ่งใช้พรรณนาเสียงเซ่งเซ่งที่ฟังไม่ได้ศัพท์ดังตัวอย่างประโยคที่ปรากฏใน 《人民日报》 ที่ว่า “在史料馆内，记者遇到了六合县集邮夏令营的 50 多位中小學生。学生们刚进馆时，**叽叽喳喳**，听着讲解员的讲解，渐渐安静下来。” (ในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ นักข่าวพบเจอกลุ่มนักเรียนประถมและมัธยมต้นจำนวน 50 กว่าคนจากอำเภอหลิวเหอที่มาเข้าค่ายฤดูร้อน ตอนที่นักเรียนเดินเข้ามาในพิพิธภัณฑ์ ส่งเสียงคุยกันจ๊อกแจ้กจ๊อแจ เมื่อเจ้าหน้าที่เริ่มบรรยาย จึงค่อย ๆ นิ่งเงียบลง) (CCL 语料库) ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย และจะทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาจีนได้รับความเพลิดเพลินเทียบเท่ากับผู้อ่านต้นฉบับภาษาไทย ดังบทแปลต่อไปนี้

สำนวนแปลของผู้วิจัย (12)

即使班上的同学都很想知道她迟到的原因，但谁也不敢交头接耳传出**叽叽喳喳**的声音，因为这个星期五的第一节课是虎老师的数学课（听到这个名字，不需要过多的解释，大家应该都知道老师的样子了）。

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ชุด “แว่นแก้ว” ฉบับพากย์จีน พบลักษณะการแปลคลาดเคลื่อน 3 รูปแบบ ได้แก่

1) ความงามของสำนวนแปลภาษาจีนไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ผู้แปลใช้คำภาษาจีนที่เป็นภาษาธรรมดาทั่วไป หรือแปลโดยการอธิบายความหมายของคำซ้อนสี่คำ ซึ่งสื่อความสอดคล้องกับต้นฉบับภาษาไทย แต่ไม่สามารถคงความงามด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างและความคล้องจองกันทางเสียงของคำซ้อนสี่คำไว้ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพความคิดที่ปรากฏในคำซ้อนสี่คำในต้นฉบับภาษาไทยได้ถ่ายทอดไปถึงผู้อ่านชาวจีน แต่เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยนั้น กลับไปไม่ถึงผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์จีน ความคลาดเคลื่อนลักษณะนี้ หากมองในมิติของการแปลทั่วไปหรือการแปลปากเปล่าไม่ถือว่าเป็นการผิดพลาดแต่อย่างใด เพราะสามารถสื่อความตามต้นฉบับได้ แต่หากมองในมิติของการแปลวรรณกรรมแล้วนั้น ถือเป็นการคลาดเคลื่อนที่ไม่สามารถฟื้นคำหรือสรรคำที่มีความเหมาะสมได้ตามที่อธิบายไว้ในข้างต้น

2) สำนวนแปลภาษาจีนสื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย ซึ่งพบสองลักษณะ คือ 2.1) การใช้สำนวนภาษาจีนแทนคำซ้อนสี่คำแต่สื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาไทย 2.2) การใช้คำหรือสำนวนทั่วไปที่สื่อความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ความคลาดเคลื่อนลักษณะนี้ ผู้แปลไม่สามารถฉายภาพความคิดที่ปรากฏในคำซ้อนสี่คำในต้นฉบับภาษาไทยได้ในฉบับพากย์จีน ในขณะเดียวกัน เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำภาษาไทยก็ไปไม่ถึงผู้เสพวรรณกรรมฉบับพากย์จีนอีกด้วย จึงถือเป็นความคลาดเคลื่อนระดับกลางเมื่อเทียบกับความคลาดเคลื่อนรูปแบบที่ 1

3) ผู้แปลไม่แปลคำซ้อนสี่คำ ทำให้ฉบับพากย์จีนไม่มีร่องรอยคำซ้อนสี่คำโดยสิ้นเชิง เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าจะเป็นภาพความคิดในคำซ้อนสี่คำ หรือคำคล้องจองที่เป็นเสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทย หายไปในฉบับพากย์จีน จึงถือเป็นความคลาดเคลื่อนระดับสูงเมื่อเทียบกับความคลาดเคลื่อนสองรูปแบบดังกล่าวข้างต้น

อนึ่ง จากการคำนวณสัดส่วนความคลาดเคลื่อนทั้งสามระดับดังกล่าวโดยคิดจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 51 คำ ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมานั้น พบว่า การแปลคลาดเคลื่อนในระดับต่ำพบมากที่สุดถึง 41 คำจากทั้งหมด 51 คำ ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการวิจัยของ Cai Siyao บัณฑิต สุพรรณยศ และบุรินทร์ ศรีสมถวิล พบว่า “ผู้แปลตีความหมายของคำซ้อนสี่คำต้นฉบับภาษาไทยได้ถูกต้อง แต่เลือกใช้สำนวนแปลที่เป็นภาษาธรรมดาทั่วไป ซึ่งไม่สามารถเลือกเฟ้นคำแปลที่คงเส้นคงวาของคำซ้อนสี่คำในเชิงการสื่ออารมณ์และให้ภาพที่ทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ความรู้สึกร่วมได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การแปลคำซ้อนสี่คำจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนนั้น ผู้แปลมักจะมองข้ามประเด็นการคงรักษาโครงสร้างของคำซ้อนสี่คำไปได้โดยง่าย” (Cai Siyao บัณฑิต สุพรรณยศ และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2565: 38-57) อย่างไรก็ตามคำซ้อนเป็นรูปแบบการสร้างคำที่สำคัญในภาษาไทย ซึ่งนอกจากสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาด้านการใช้ภาษาของชาวไทยแล้ว ยังแสดงออกทางเส้นแห่งความงดงามและความไพเราะของภาษาไทย ดังนั้น ในการแปลคำซ้อนภาษาไทยไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ไม่ว่าจะถ่ายทอดไปเป็นภาษาใด ผู้แปลควรพยายามสรรคำแปลซึ่งมีลักษณะการสร้างคำที่จัดว่ามีความงดงามด้านโครงสร้าง ความหมายและเสียงในภาษาปลายทาง ดังที่ ศิริพร รัตมีณชล ได้อภิปรายไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษากลวิธีการแปลคำซ้อนในบทแปลภาษาอังกฤษของมาร์แชล บาร์ริงส์ จากนวนิยายเรื่อง ทุ่ง ของวิลม ไทรมินนวล” อย่างเป็นรูปธรรมว่า “เส้นแห่งคำซ้อนสี่คำหรือสี่พยางค์บางส่วนหายไปฉบับภาษาอังกฤษนั้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเชิงลึกโดยวิเคราะห์จากมิติต่าง ๆ ในแง่มุมการแปลวรรณกรรม จะทำให้ทราบถึงอุปสรรคในการแปลโดยคงรักษาเส้นแห่งคำซ้อนสี่คำไว้ รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ทำให้เส้นแห่งคำซ้อนสี่คำสูญหายไปฉบับแปล และได้เสนอความเห็นว่าการแปลโดยใช้สำนวนในภาษาปลายทางแทนคำซ้อนสี่คำในต้นฉบับภาษาไทยถือเป็นกลวิธีหนึ่งที่สามารถคงเส้นแห่งภาษาต้นทางเอาไว้ได้” (ศิริพร รัตมีณชล, 2555: 68-109)

ทั้งนี้ จากการศึกษาเส้นแห่งคำซ้อนสี่คำที่หายไปจากต้นฉบับภาษาไทยในมิติต่าง ๆ ดังกล่าว พบว่า สาเหตุที่ผู้แปลไม่สามารถถ่ายทอดเส้นแห่งคำซ้อนสี่คำไปยังผู้อ่านฉบับพหุภาษาได้อย่างสมบูรณ์นั้น อาจเนื่องจากผู้แปลไม่ได้ศึกษาลงไปเชิงลึกถึง **เส้น** ของคำซ้อนที่แฝงอยู่ใต้ความหมายก่อนลงมือแปล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อาจเป็นไปได้ว่าผู้แปลขาดความรู้ความเข้าใจในลักษณะการใช้คำซ้อนสี่คำในภาษาไทย ในขณะที่ลงมือแปลอาจสัมผัสไม่ได้ถึง “เส้นแห่งคำซ้อนสี่คำภาษาไทย” ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เส้นแห่งคำซ้อนสี่คำภาษาไทยจำนวนมากในวรรณกรรมชุดแวนแก้วไปไม่ถึงผู้อ่านชาวจีน นอกจากนี้ จากการตรวจสอบหน้าปก ปกใน ปกหลังของหนังสือฉบับภาษาจีนทั้งสองเล่ม ไม่พบบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการตรวจสอบฉบับแปล จึงอนุมานได้ว่า ฉบับแปลภาษาจีนไม่ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของบรรณาธิการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมทั้งไทยและจีนก่อนตีพิมพ์เผยแพร่สู่มวลชน ดังที่บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563) ได้เน้นความสำคัญการศึกษาวิธีการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์โดยถ่องแท้ก่อนลงมือแปล และการมีบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งเป็นสองประเด็นสำคัญที่นำไปสู่ความรัดกุมและสมบูรณ์ของบทแปลจนอาจเป็นสาเหตุของความคลาดเคลื่อนที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นไปได้

นอกจากสาเหตุข้างต้นที่บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563) ได้กล่าวไว้แล้ว ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตว่า หากพิจารณาวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในด้านความเข้าใจในด้านการแปลวรรณกรรม ผู้แปลวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” ไม่ได้มีอาชีพเป็นนักแปลมืออาชีพหรือมีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยอย่างลึกซึ้ง ดังที่กล่าวไว้ในบทนำ ผู้แปลวรรณกรรมชุดแวนแก้ว คือชาวจีนที่เป็นเพียงแค่ว่า “อุปทูตฝ่ายวัฒนธรรมประจำสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย และศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง” ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นในฉบับพหุภาษาจึงอาจอธิบายได้ด้วยข้อสังเกตนี้ แต่ถ้าจะอธิบายประเด็นได้อย่างเป็นรูปธรรมอาจจะต้องนำงานแปลวรรณกรรมอื่น ๆ ของผู้แปลสองท่านนี้มาเทียบอีกครั้งเพื่อยืนยันว่าผู้แปลมีความมีความชำนาญในการแปลจริงหรือไม่ ถือเป็นงานวิจัยที่ทำหายที่สามารถทำต่อได้ในอนาคต

นอกจากนี้ วรรณกรรมเยาวชนสองเรื่องนี้แปลและตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่สมัยปี ค.ศ. 1983 และ 1985 ซึ่งเป็นสมัยที่มีข้อจำกัดหลายปัจจัยในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ อีกทั้งการแปลคำซ้อนสี่คำจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนให้เหมือนต้นฉบับภาษาไทยร้อยเปอร์เซ็นต์คงเป็นไปได้ยาก เพราะคำซ้อนสี่คำภาษาไทยนอกจากมีเสน่ห์ด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างของคำและความคล้องจองกันทางเสียงแล้ว เมื่อใช้ในการประพันธ์วรรณกรรม ยังมีปัจจัยด้านการสื่อภาพและอรรถรสตามเหตุการณ์ในบริบทต่าง ๆ ที่ผู้แปลต้องนำมาพิจารณาประกอบร่วมในการเพ้นหาคำแปลอีกด้วย ถึงแม้ว่าในระหว่างที่แปล “แก้วจอมชน” ผู้แปลได้มีการสื่อสารกับผู้ประพันธ์โดยตรง คือ สนทนากับผู้ประพันธ์และมีการสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องระหว่างการแปลให้ผู้แปลกระจ่างมากขึ้น ดังรายละเอียดที่พระองค์ทรงกล่าวถึงในคำนำ “แก้วจอมชน” ตอนหนึ่งว่า **“ที่ปรึกษาฝ่ายวัฒนธรรมของสถานทูตจีนในไทยแปลเรื่อง แก้วจอมแก่น และ แก้วจอมชนเป็นภาษาจีนและตีพิมพ์เผยแพร่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ขณะที่แปลมีรายละเอียดหลายตอนที่ผู้แปลยังเข้าใจไม่กระจ่าง ข้าพเจ้าก็ช่วยอธิบายให้ เช่น มะม่วงชนิดต่าง ๆ ข้าพเจ้าก็ทำให้เขาดู ทำอาหารไทยที่มีกล่าวในเรื่องให้เขาชิม ส่งภาพยนตร์เรื่องแม่นาคพระโขนงไปฉายที่สถานทูต สอนเกมต่าง ๆ เช่น ตีเต หมาเก็บ ข้าพเจ้าสอนให้เขาเล่น ท่านที่ปรึกษาฯ ได้นำไปทดลองเล่นกับเจ้าหน้าที่สถานทูตอื่น ๆ ทำให้ท่านทูตงมาก แต่ก็ไม่ว่าอะไร เพราะถือเป็นการศึกษาวัฒนธรรมไทย”** (แว่นแก้ว, 2540: คำนำ) แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านการเข้าถึงองค์ความรู้ในสมัยที่ดำเนินการแปล ทำให้ความคลาดเคลื่อนบางประเด็นเกิดขึ้นได้ในฉบับพากย์จีน เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำสูญหายไปฉบับพากย์จีนมีจำนวน 51 คำที่ได้อภิปรายในบทความนี้ก็เป็นประเด็นที่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลข้างต้น

อนึ่ง “เสน่ห์ของภาษาไทย นอกจากจะมีเสียงไพเราะคล้ายเสียงดนตรีแล้ว ลักษณะเด่นของคำในภาษาไทยที่ใช้เพื่อสื่อสารกันอย่างสัมผัสและคล้องจองในชีวิตประจำวันก็มีเสน่ห์ไม่แพ้กัน จนอาจกล่าวได้ว่า ภาษาไทยเป็นอีกภาษาหนึ่งของโลกที่เปล่งเสียงพูดได้ไพเราะราบรื่นด้วยคำที่คล้องจองกัน ด้วยสำนวนโวหารที่คมคาย งดงามแพรวพราว จนเป็นที่มาของคำว่า เจ้าบทเจ้ากลอน ซึ่งหมายถึงผู้ที่ชอบเป็นโคลงกลอน ถ้อยคำที่คล้องจองกัน” (ชัยรัตน์ วงศ์เกียรติขจร, 2456: คำนำ) นอกจากคำซ้อนแล้ว “คำพังเพย สุภาษิต สำนวน คำอุปมาอุปไมย รวมถึงคำที่ใช้ในบทร้อยกรอง คำที่เป็นภาษาปากหรือภาษาพูด คำสแลง คำซ้ำ ก็ถือเป็นคำคล้องจอง อันเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมของภาษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแฝงไว้ด้วยมนต์เสน่ห์แห่งความงามของภาษา ลึกล้ำด้วยความหมายคมคายด้วยสำนวนโวหารที่ไพเราะราบรื่นด้วยระดับสูงต่ำและถูกนำมาร้อยเรียงไว้อย่างคล้องจองกัน ง่ายการจดจำ” (ชัยรัตน์ วงศ์เกียรติขจร, 2456: คำนำ) เหตุผลที่ทำให้ภาษาไทยมีความรุ่มรวย “เสน่ห์ทางเสียง” เนื่องมาจาก จริตของภาษาไทยเป็น **จริตทางเสียง** กล่าวคือ อักษรไทยเป็นอักษรแทนเสียง หากมองในเชิงมหภาค ระบบภาษาไทยเป็น “ระบบเปิด” เปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้าสู่วัฒนธรรมไทยผ่านภาษาได้อย่างไม่มีข้อจำกัด สังเกตได้จาก คำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทยทุกคำ สามารถสะกดได้ด้วยอักษรไทย ก-ฮ เช่น คอมพิวเตอร์ วิตามิน แท็บเล็ต เว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งต่างจากภาษาจีนที่เป็น “อักษรภาพแทนความหมาย” เป็นหลัก ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่เป็น “ระบบปิด” ทำให้วัฒนธรรมต่างชาติยากที่จะเข้าสู่วัฒนธรรมจีนผ่านภาษา เห็นได้จาก คำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาจีนมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งต่างจากภาษาไทยโดยสิ้นเชิง แต่เหตุผลความแตกต่างของภาษาไทยและภาษาจีนเชิงมหภาคไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างหรือข้อยกเว้นในการเพ้นหาคำ หรือสรรคำที่สามารถรักษา “เสน่ห์” ของคำซ้อนสี่คำในภาษาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยในวรรณกรรมฉบับพากย์จีนได้ เนื่องจากในภาษาจีนก็มีลักษณะในการใช้ที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวของภาษาจีนจำนวนมหาศาลไม่แพ้ภาษาไทย กล่าวคือ “เสน่ห์ของภาษาจีนมีลักษณะเป็น “อักษรสี่คำ” มาเรียงร้อยต่อกันตามขนบของไวยากรณ์จีน ตามขนบของการใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพยจีน คำที่มีโครงสร้างสี่คำกึ่งสำนวน ซึ่งถือเป็นคำคล้องจองทั้งเสียงและความหมาย ถือได้ว่าเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมของภาษาจีนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแฝงไว้มนต์เสน่ห์แห่งความงามของภาษาจีน ลึกล้ำด้วยความหมายคมคายด้วยสำนวนโวหารที่ไพเราะราบรื่น

ด้วยระดับสูงต่ำและถูกนำมาร้อยเรียงไว้อย่างคล่องจองกันเป็นแบบแผนชัดเจน” (葛本仪 เก๋เปิ่นอี, 2003: 498-528) เช่นเดียวกันกับในภาษาไทย

การถ่ายทอดเสน่ห์ของภาษาไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมไปสู่ผู้อ่านชาวจีนให้ได้สมบูรณ์ครบรสมากที่สุด ควรเลือกใช้สำนวนหรือคำซ้ำที่คำในภาษาจีน สำนวนสุภาษิตจีน หรือคำที่มีโครงสร้างที่คำกึ่งสำนวน แทนที่คำซ้อนที่คำภาษาไทย แต่ “ผู้แปลต้องระมัดระวังในการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับต้นฉบับโดยต้องคำนึงถึงคำหลายหน้าที่ หลายความหมายและคำที่มีความหมายทับซ้อนกันแต่ความกว้างแคบของความหมายไม่เท่ากัน” (กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม, 2562: 112-117) และในขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเรื่องการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน ซึ่งถือเป็นปัญหา “สากล” การแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ดังที่ กนกพร นุ่มทอง ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ปัญหาใหญ่ในการแปลบทขยายและส่วนเสริมทุกประเภท คือการแปลตรงจากภาษาไทย โดยไม่ระมัดระวังว่าถ้อยคำภาษาไทยที่ดูผิวเผิน ๆ มีรูปภาษาตรงกับภาษาจีนนั้นมีได้” (กนกพร นุ่มทอง, 2563: 104) นอกจากนี้ สำหรับการแปลคำซ้อนที่คำในวรรณกรรมเยาวชน ผู้แปลยังคงต้องคำนึงถึงลักษณะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนที่เน้นความไพเราะรื่นหูที่สามารถอ่านออกเสียงได้ไวเสมอ และตระหนักไวเสมอว่าวรรณกรรมเยาวชนมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพูนคลังคำศัพท์ของเด็กและเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยฉบับนี้ศึกษาเฉพาะการแปลคลาดเคลื่อนด้านการแปลคำซ้อนที่คำที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเยาวชนชุด “แวนแก้ว” เท่านั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยที่สนใจศึกษาในประเด็นนี้ สามารถศึกษาจากวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ หรือประเภทอื่น เช่น ละครโทรทัศน์ ซีรีส์ เพื่อนำผลการวิจารณ์วรรณกรรมแปลในภาคปฏิบัติไปพัฒนาต่อยอดแนวคิดการแปลวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมแปลต่อไปอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง (2563). การศึกษาปัญหาการแปลบทขยายและส่วนเสริมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 38(12), 89-105.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/joling/article/download/244644/168515/869566>
- กนกพร นุ่มทอง และ ศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). หลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย ไทย-จีน. *วารสารจีนศึกษา*, 12(2), 105-151. https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/JCS/search_detail/result/20012008
- เก๋ แดงสกุล. (2559). แก้วจอมแก่น แก้วจอมชน: วรรณกรรมคำสอนเด็กร่วมสมัย. *วรรณทัศน์*, 15(ฉบับพิเศษ), 3-32.
<https://doi.org/10.14456/vannavidas.2015.7>
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2564). คำซ้อนในภาษาไทยสมัยสุโขทัย. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, 6(1-2), 59-82. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jasu/article/view/250498>
- ชัยรัตน์ วงศ์เกียรติขจร. (2546). *คำคล่องจอง “เสน่ห์ของภาษาไทย”*. องค์การคำของคุรุสภา.
- นิตยา วรรณกิตร์. (2562). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์อินทนิล.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2559). พินิจคำพิพากษานับพากย์จีนสอนสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารจีนศึกษา*, 9(2), 91-183. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/98155>

- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมชน” ฉบับพากย์จีน. *วารสารจีนศึกษา*, 12(2), 259-315. <http://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/233262>
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีนซีรีส์เรื่อง “เกียร์สีชาวกาวนั้สี่ฝุ่น”. *วารสารจีนศึกษา*, 13(2), 509-547. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/245281>
- ปิยะมาศ สรรพวีรวงศ์. (2543). การศึกษาเปรียบเทียบ "สี่แผ่นดิน" ฉบับแปลภาษาจีนสองสำนวน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาภาษาจีน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มติชน. (2547). *พจนานุกรม ฉบับมติชน*. สำนักพิมพ์มติชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2557). *การแปลวรรณกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิริยะ สิริสิงห. (2551). *การสร้างสรรควรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สุวีริยาสาส์น.
- แว่นแก้ว. (2526). *แก้วจอมแก่น*. บริษัท สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- แว่นแก้ว. (2526). *แก้วจอมชน*. สตรีสาร.
- แว่นแก้ว. (2540). *แก้วจอมชน*. นานมีบุ๊คส์.
- แว่นแก้ว. (2563). *แก้วจอมแก่น*. นานมีบุ๊คส์.
- ศิริพร รัชมีมณฑล. (2555). การศึกษาทวิวิธีการแปลคำซ้อนในบทแปลภาษาอังกฤษของมาร์แชล บาร์ริงส์ จากนวนิยายเรื่อง *งูของวิลเลียม ไทรมินนวล* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/80595>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๒: คำ การสร้างคำ และการยืมคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2540). *เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2562). *นวนิธี วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม*. สยามปริทัศน์.
- Anusorn Ninuan. (2562, 28 พฤศจิกายน). *เพราะไม้ (เหลาะ) เครื่องตีบ่งบอกสัญญาณฉุกเฉิน ในสมัยโบราณ*. TrueID Creator. https://intrend.trueid.net/south/songkhla/เพราะไม้-เหลาะ-เครื่องตีบ่งบอกสัญญาณฉุกเฉิน-ในสมัยโบราณ-trueidintrend_13271
- Cai Siyao บัณฑิต สุพรรณยศ และ บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2565). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษา กรณีศึกษาการแปลคำซ้อน 4 คำในนวนิยายเรื่อง “ข้างหลังภาพ” ของศรีบูรพาฉบับภาษาจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 10(2), <http://www.human.lpru.ac.th/husocojs/index.php/HUSOCReview/article/view/271>
- Dan Lu ขนิษฐา จิตชนะกุล บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2565). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลคำแสดงอาการในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมแก่น” ฉบับภาษาจีน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 10(2), <http://www.human.lpru.ac.th/husocojs/index.php/HUSOCReview/article/view/272>

BCC 语料库. <http://bcc.blcu.edu.cn>

北方月亮. (2007). 神秘信件. 小火炬, 11, 51.

<https://d.wanfangdata.com.cn/periodical/ChlQZXJpb2RpY2FsQ0hJTmV3UzlwMjMwMzIxeg5RSzlwMDcwMzQxOTczNRolZXN4eHMyaTQ%3D>

CCL 语料库. http://ccl.pku.edu.cn:8080/ccl_corpus/

葛本仪. (2003). 汉语词汇学. 山东大学出版社.

(泰)黄青梅. (2019). 《四朝代》两个汉译本中文化负载词的翻译方法研究 [硕士学位论文]. 浙江大学.

https://chn.oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD201702&filename=1017056388.nh&uniplatform=OVERSEA&v=iPlbTWOcnEVnq_c7bxOztWj4_0kKGeN0a9CaV4SOeHwaedUu2u6mv2AkSZcm8XOR

刘俊彤. (2017). 泰国文学在中国的译介研究(1958-2016 年) [硕士学位论文]. 广西民族大学.

<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD201801&filename=1017065821.nh>

罗竹风. (2001). 汉语大词典. 汉语大词典出版社.

商务印书馆辞书研究中心. (2013). 新华成语大词典. 商务印书馆.

(泰)唐妹敏. (2019). 《四朝代》泰文本与汉译本隐喻比较及其翻译研究 [博士学位]. 浙江大学.

<http://cnki.nbsti.net/KCMS/detail/detail.aspx?filename=1022459089.nh&dbcode=CDFD>

(泰)邢晓姿. (2010). 汉泰喻体及其翻译策略对比研究 [博士学位]. 浙江大学.

<https://d.wanfangdata.com.cn/thesis/Y1713974>

徐德荣和江建利. (2011). 儿童文学翻译中的规范——《爱丽丝漫游奇境记》翻译的个案研究. 中国海洋大学学报 (社会科学版), 06, 85-90.

<https://kns.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?FileName=ZGHZ201106019&DbName=CJFQ2011>

苑盖珥. (1983). แก้วจอมแก่น [顽皮透顶的盖珥]. 少年儿童出版社.

苑盖珥. (1985). แก้วจอมชน [淘气过人的盖珥]. 少年儿童出版社.

(泰)吴奔. (2015). 泰国历史小说《四朝代》成语的汉译研究 [硕士学位论文]. 浙江大学.

<https://chn.oversea.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CMFD&dbname=CMFD201702&filename=10170563>

中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). 现代汉语词典 (第七版). 商务印书馆.

朱润辉. (2013). 试论 AABC 式与 ABCC 式成语. 新课程教学, 03, 14-15.

<https://kns.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?FileName=XKCH201303192&DbName=CJFN2013>